

BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED

VERSIE 30.08.2016

Betreft:

Museum Smidt Van Gelder

Ligging :

Belgiëlei 91, 2018 Antwerpen

Beschermingsbesluit :

Beschermd monument volgens het Ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads-dorpsgezicht, dd. 6.09.2002

Beheersplan opgemaakt door :

MAAT_WERK architecten BVBA
Jules Bordetstraat 22/101
2018 Antwerpen

DMT architecten
Meirbrug 1
2000 Antwerpen

Erik Dhont landscape architect
Varkensmarkt 30
1000 Brussel

Opdrachtgever :

AG VESPA
Generaal Lemanstraat 55 bus 4
2018 Antwerpen

Datum ter goedkeuring ingediend:

9.07.2016

0. INHOUDSTAFEL

0.	Inhoudstafel	
1.	Identificatie en afbakening van het beoogde gebied.....	pg 5
2.	Historische nota	
2.0	Inleiding.....	pg 7
2.1	Vroegste bouwgeschiedenis	pg 7
2.2	Herenhuis van Edouard Thijs, 1905-1937.....	pg 10
2.3	Privémuseum Pieter Smidt van Gelder, 1937-1949	pg 21
2.4	Een stedelijk museum, 1949-1987	pg 28
2.5	Periode 1987-heden.....	pg 31
3.	Inventaris van de erfgoedelementen – huidige toestand	
3.1	Plannen bestaande toestand en foto's.....	pg 37
3.2	Planopbouw en exterieur.....	pg 37
3.3	Interieur.....	pg 40
3.4	Tuin.....	pg 44
3.5	Roerend kunstbezit.....	pg 49
3.6	Diagnosenota.....	pg 49
4.	Beschrijving van de erfgoedwaarden	pg 63
5.	Visie op toekomstig beheer	
5.1	Hoofddoelstellingen.....	pg 67
5.2	Nevendoelstellingen.....	pg 68
6.	Opsomming van de richtlijnen, eenmalige en terugkerende maatregelen	
6.1	Instandhoudingswerken.....	pg 71
6.2	Restauratiewerken van het gebouw en de tuin: eenmalige maatregelen.....	pg 71
6.3	Onderhoud erfgoedwaarden: wederkerende maatregelen.....	pg 74
7.	Manier en tijdstip van opvolging	
7.1	Instandhoudingswerken.....	pg 77
7.2	Restauratiewerken van het gebouw en de tuin: eenmalige maatregelen.....	pg 77
7.3	Onderhoud erfgoedwaarden: wederkerende maatregelen.....	pg 77
8.	Bijlagen.....	pg 79

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het beoogde gebied

De aanvraag betreft de voormalige bankierswoning Hotel Thijs, later Museum Smidt van Gelder, gelegen aan de Belgiëlei 91, te 2018 Antwerpen.

Afbeelding 1 : De voorgevel aan de Belgiëlei 91, 2015 (MWA)

Afbeelding 2 : De achtergevel, 2015 (MWA)

Afbeelding 3 : Zicht op de tuin van op het terras van de tweede verdieping, 2016 (MWA)

Afbeelding 4 : Zicht op de tuin van op het terras achteraan in de tuin, 2016 (MWA)

Aanleiding en doel voor de opmaak van het beheersplan :

Dit imposante stadspaleis aan de Belgiëlei staat momenteel leeg. Nadat de restauratiewerken naar ontwerp van architect Beel in 2002 zijn stil gelegd wegens stabiliteits-technische redenen, is het gebouw als een halve ruïne achtergelaten. De modernistische tuin wordt momenteel niet voldoende onderhouden. De aanleiding tot opmaak van het beheersplan betreft dan ook de dringende nood aan een herbestemming en revalorisatie van het gebouw en de tuin.

In eerste instantie dienen de nodige werken uitgevoerd te worden om de gebouwschil en de stabiliteit van het gebouw in orde te stellen. Zo geeft de slechte toestand van de daken reeds aanleiding tot gevolgschade aan de dakstructuur en de interieurafwerking. Verder wordt op vele plaatsen zwamaantasting vastgesteld.

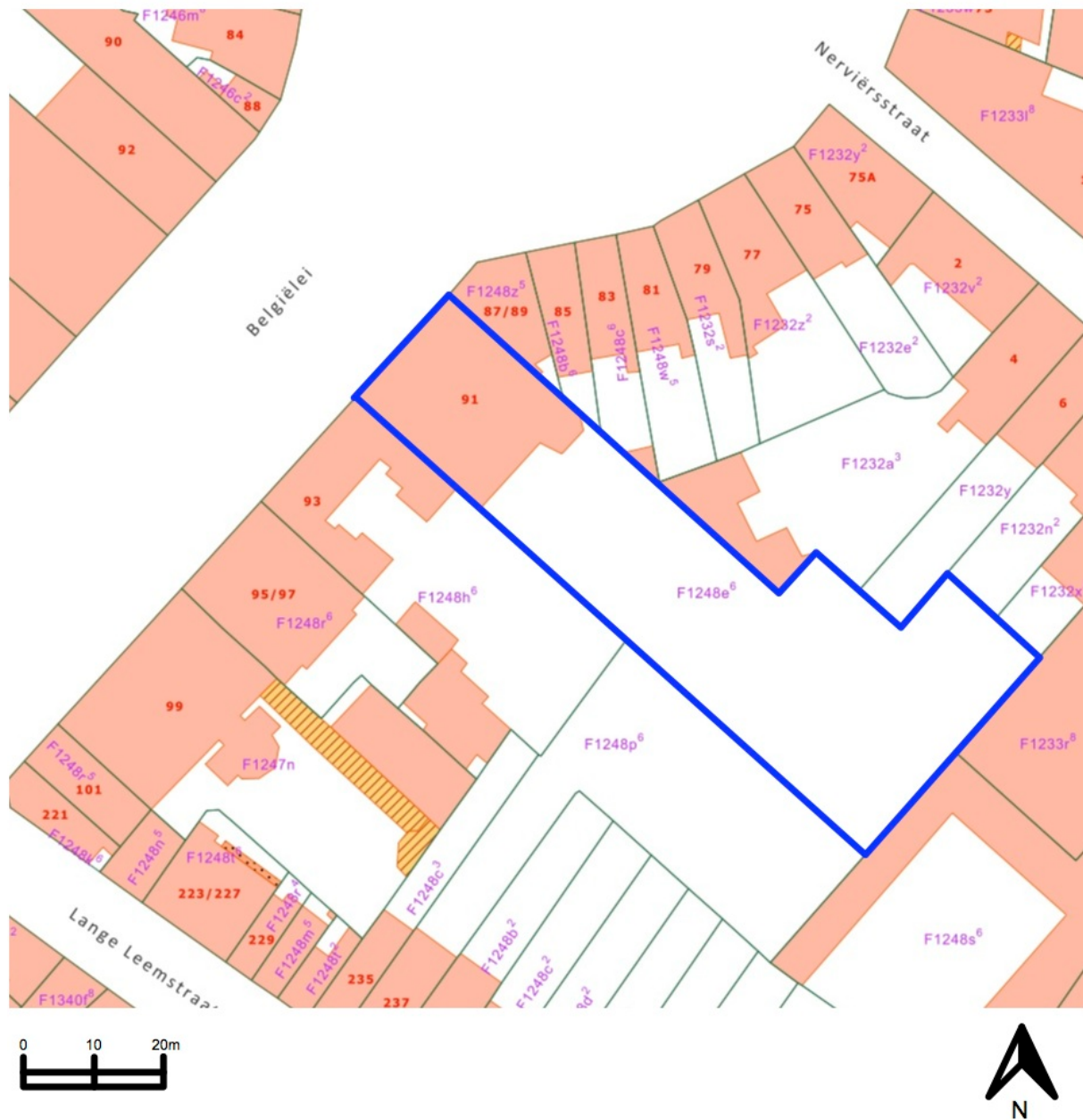
In het kader van de herbestemming dient ook de interieurinrichting aangepakt te worden.

De nodige uitgangspunten en de visie op deze werken worden in het beheersplan uitgeschreven.

Verder wil het beheersplan ook een werkbaar scenario aanleveren voor verder onderhoud van het gebouw en de tuin.

Beschermd monument volgens het Ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads-
dorpsgezicht, dd. 6.09.2002

Kadasterplan, zie ook bijlage 1.

Eigendomssituatie :

Her perceel is eigendom van AG VESPA, Generaal Lemanstraat 55 bus 4, 2018 Antwerpen.

2. HISTORISCHE NOTA

2.0 INLEIDING

Het pand bevindt zich aan de Belgiëlei, t.h.v. het rondpunt aan de kruising met de Charlottalei en de Nerviërsstraat.

In 1905 werden twee bestaande burgerwoningen omgebouwd tot een stadswoning voor de bankiersfamilie Thijs. Deze werken werden uitgevoerd o.l.v. architect Joseph Hertogs. In 1937 werd het pand aangekocht door Ridder Smidt van Gelder. Deze richtte de woning in als privémuseum voor zijn verzameling rond West-Europese kunstnijverheid. In 1949 zal de uitbating van het museum in handen komen van de stad. Na een brand in 1987 werd het museum gesloten.

Voor de opmaak van de historische nota werden volgende bronnen geraadpleegd :

- MIMI DEBRUYN, *Historisch / bouwhistorisch rapport Museum Ridder Smidt van Gelder, Belgiëlei 91, 2018 Antwerpen*, 2014 (zie bijlage 11)
- LODE DE CLERCQ, *Museum Smidt-Van Gelder, Belgiëlei 91, 2018 Antwerpen, Inspectie van een aantal aandachtspunten*, oktober 2015 (zie bijlage 11)
- PATRIMONIUM RESEARCH CONSULTING (contactpersoon Freya Joukes), *Conditierapport van de binnendeuren en eikenhouten lambrisering, Museum Smidt Van Gelder, Belgiëlei 91* (zie bijlage 11)
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2015: *Museum Ridder Smidt van Gelder*. In *Inventaris Onroerend Erfgoed* (opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/6488>)
- CLARA VANDERHENST, *Het museum Smidt van Gelder in Antwerpen*, in *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, 1996-2 (zie bijlage 11)
- CLARA VANDERHENST, *bouwhistorische nota Museum Smidt van Gelder*, bij dossier Renovatie Museum Smidt van Gelder, dd. 2002 (zie bijlage 11)
- *Plaatsbeschrijving bij aanvang der werken*, door Wilfried Bruyninckx, TOPOPLAN bvba, dd. 14 mei 2001 (zie bijlage 11)
- beschermingsdossier DA 002360 (te raadplegen op de dienst van Onroerend erfgoed Antwerpen)

De stukken aanwezig in het Hessenhuis (archief museum Smidt van Gelder) en in het Felixarchief Antwerpen werden geraadpleegd.

2.1 VROEGSTE BOUWGESCHIEDENIS

Het terrein tussen de Lange Leemstraat en de Herentalse vaart (thans Brialmontlei) was sinds het einde van de 15de eeuw landelijk gebied. Deze zone rond het oude stadscentrum, de zogenaamde 'Antwerpse Vrijheid', stond in voor de bevoorrading van de stad. Het terrein lag op minder dan 600 meter van de 16de-eeuwse stadswallen (thans Frankrijklei – Amerikalei) en lag dus in de militaire bufferzone, waar geen gebouwen mochten opgericht worden, noch bomen en hagen geplant of grachten gegraven.

Doordat midden 19de eeuw de bevolkingsdruk binnen de stadsmuren steeg en de volksgezondheid onder druk kwam te staan, werd uit politiek-sociale overwegingen besloten het 16de-eeuwse 'veiligheidscordon' rond de stad te verlaten en nieuwe straten aan te leggen buiten de stad. Op 1 mei 1859 werd de Leopoldlei door prins Leopold officieel geopend. De straat had een uitgesproken residentieel karakter. Ze werd aangelegd als een echte 'promenade' met in het midden een centrale strook met gras- en bloemperken en links en rechts hiervan een brede wandelweg tussen een dubbele rij bomen. Daarnaast pas lagen de rijwegen en de stoepen.

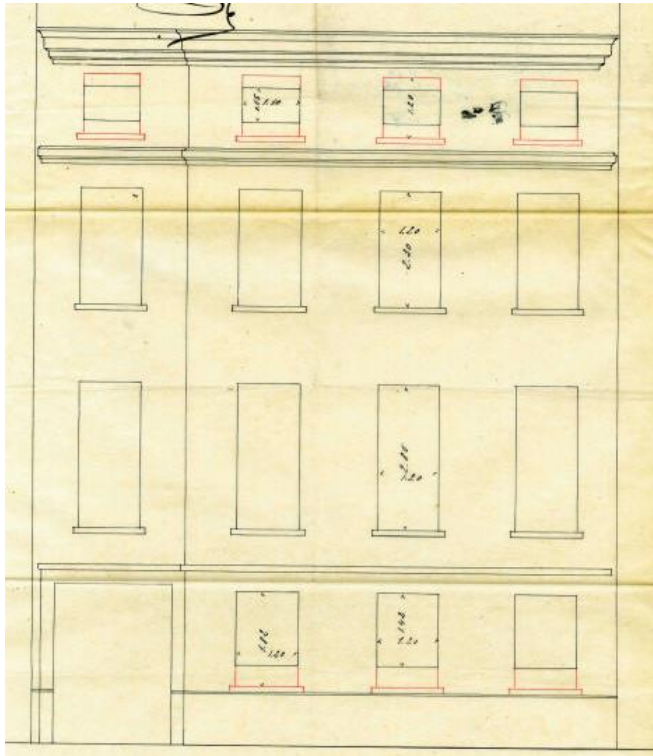
Het oorspronkelijk traject wilde de verbinding maken tussen enerzijds het park van de Warande en de tuin van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde. Door de aanleg van de spoorweg kon dit tracé evenwel slechts ten dele uitgevoerd worden. Daarnaast vormde de even riante Charlottalei wel de rechtstreekse verbinding met het pas aangelegde stadspark.

De nieuwe buurt kreeg al snel de naam 'Quartier Leopold'. De bewoners waren kapitaalkrachtig en hun woningen waren navenant.

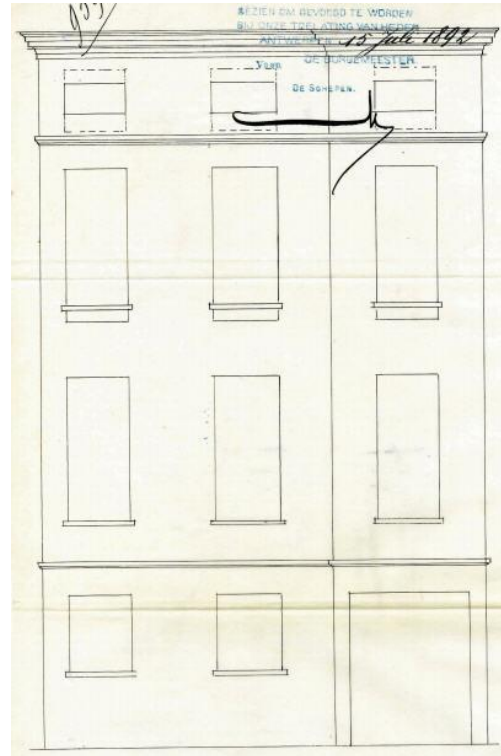
De verkoop van de percelen op de Leopoldlei en rond het Leopoldplein verliep vrij vlot, hoewel niet alles direct werd vol gebouwd. In 1864 werden de perceelbreedte en -diepte van het huidige pand vastgelegd. In 1867

werd daarop een eerste tweewoonst gebouwd van 16,8m diep. Beide woningen hadden precies dezelfde oppervlakte. De voorgevel van de oostelijke woning was 11,4m breed, die van de westelijke 8,6m. De achtergevels hadden net de omgekeerde breedte. Halfweg de woningen maakte hun gemeenschappelijke scheimuur een flinke knik. Vermoedelijk bewoonde de oorspronkelijke eigenaar, de nijveraar Koch, de linkse woning en verhuurde hij de rechtse woning.

Hoe het pand er toen precies uitzag is niet 100% duidelijk. Wel kan worden verondersteld dat beide woningen er ongeveer hetzelfde hebben uitgezien zoals aangeduid op de bouwtekeningen van de voorgevels van 1893 en 1892.

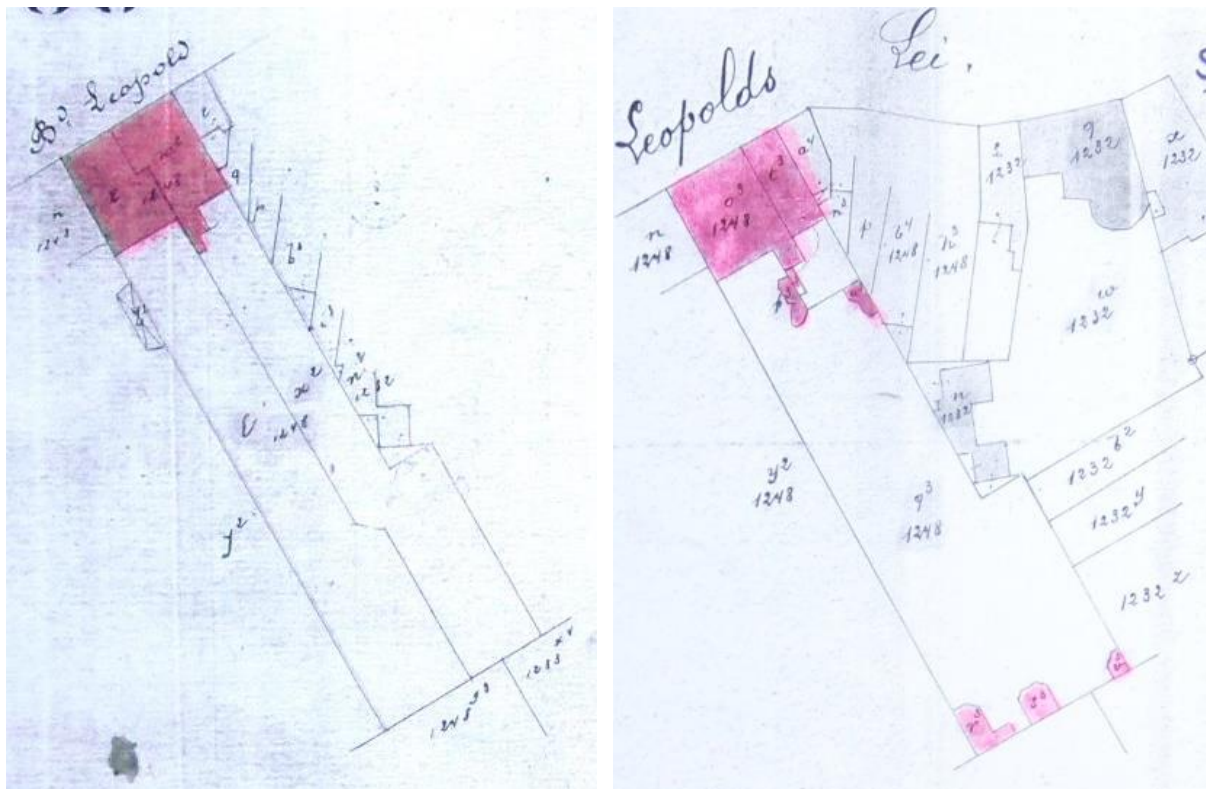
Afbeelding 5 : Bouwtekening van de voorgevel uit 1893 (SAA, 1893#896)

Afbeelding 6 : Bouwtekening van de voorgevel uit 1892 (SAA, 1892#959)

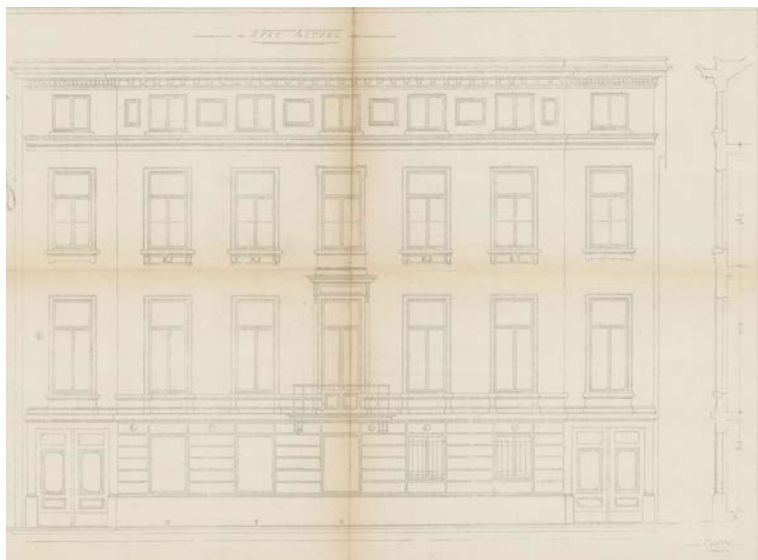
Van de oorspronkelijke tweewoonst blijven er enkel in de kelder nog sporen bewaard. Het blijkt dat ze kelderkeukens hadden die met ramen boven het maaiveld uitstaken. Aan de buitenzijde hadden ze bovendien een niet-onderkelderde zone, wat wellicht kan wijzen op de aanwezigheid van koetspoorten.

Bij de verkoop in 1900 aan nijveraar Keunen werden de twee woningen intern anders verdeeld. Op het kadasterplan treffen we nu een brede meesterwoning aan, zuidwestelijk gelegen, en daarnaast een uiterst smalle woning met een koer, noordoostelijk gelegen. In de tuin van de brede meesterwoning bevonden zich verschillende paviljoentjes.

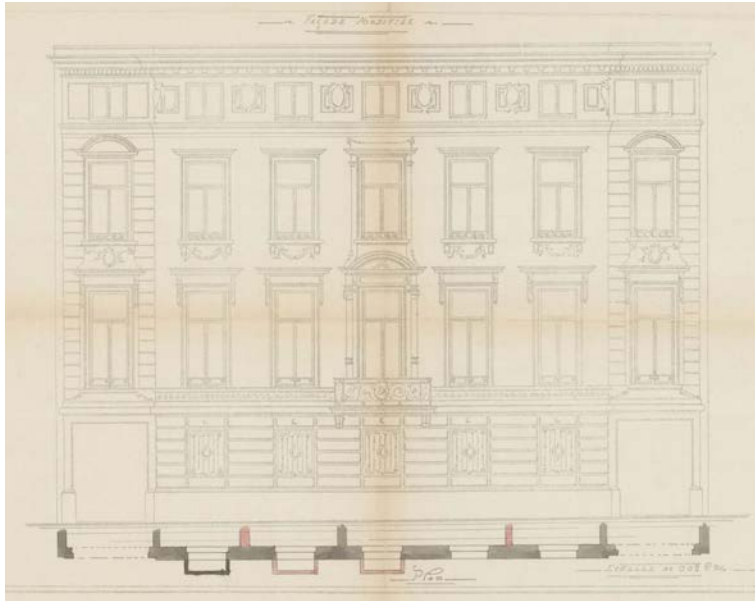

Afbeelding 7 en 8 : Mutatieschets 1901 (KAA, 207, Antwerpen, 6de sectie)

In 1900 werd eveneens de voorgevel verbouwd en dit onder leiding van architect Joseph Hertogs (1861-1930). De voorgevel werd iets rijker uitgewerkt : de raamomlijstingen werden aangepast en onder en tussen de ramen werd bijkomende decoratie aangebracht. Op de horizontale snede van de voorgevel zijn twee nieuwe muren en twee nieuwe keldergaten ingetekend.

Afbeelding 9 : Uitzicht van de gevel voor de verbouwing van 1900
(SAA, 1900#545)

Afbeelding 10 : Uitzicht van de gevel na 1900, gevelontwerp van J. Hertogs (SAA, 1900#545)

Kort daarna, vermoedelijk in 1902, verwierf de nieuwe eigenaar Keunen enkele percelen in de Nerviërsstraat (16-18). Hierdoor kregen de tuin en indirect de woning een extra ingang. In de tuin van deze woningen stond onder meer een orangerie en een 'broeikas'.

2.2 HERENHUIS VAN EDOUARD THIJS, 1905-1937

Nog eens drie jaar later veranderde de situatie opnieuw. Het pand werd in 1905 verkocht aan Edouard Thijs-Cateaux (1868-1914), een belangrijk bankier en zakenman. Hij stelde eveneens Joseph Hertogs aan als architect voor de verbouwing van de woning. De huizen en hun tuinen werden samengevoegd en zo ontstond het Hotel Thijs.

Exterieur

Zowel de voorgevel als de achtergevel ondergingen een grondige vernieuwing.

Afbeelding 11: Ontwerp van de nieuwe gevel in 1905 (SAA, 1905#358)

Afbeelding 12 : Zicht op de achtergevel, ca. 1930

Afbeelding 13 : De voorgevel in de periode 1905-1941

Afbeelding 14 : De achtergevel omstreeks 1937

Voor de bestaande gevel werd een heel nieuw scherm in natuursteen (Euvillesteen) opgetrokken aansluitend bij de 18de-eeuwse stadshotels van de Antwerpse beeldhouwer-architect Jan- Pieter Van Bourscheit. Het vroegere middenrisaliet werd versmald van vijf naar drie traveeën. Het middenrisaliet werd geaccentueerd door het balkon dat op vier consolen rustte en door vier composietpilasters tussen het balkon en de kroonlijst. Het geheel werd bekroond met een driehoekig dakfronton met daarin negen gebeeldhouwde spelende putti. De balkonbalusters werden hernomen voor de vier overige traveeën van de eerste verdieping. Alle vensters werden verbreed en afgedekt met een boogvorm met een extra lijst en uitspringende boog, behalve de drie middenvensters van de tweede verdieping met een bekroning in schouderboogvorm en sculpturale elementen. De drie middelste vierkante vensters van de derde verdieping werden aangepast tot drie ronde vensters en de rechtse ingang van het gelijkvloerse werd opgetrokken tot het niveau van de eerste verdieping. De ingang werd bekroond met een rond bovenlicht, boven een gesculpteerd mannenhoofd tussen festoenen. Het houten schrijnwerk met T-verdeling werd voorzien van dunne houten roeden. De ingang in de uiterst linkse travee en de geprofileerde cordonlijst onder de vensters van de derde verdieping werden geëlimineerd. Afwijkend ten opzichte van de courante 18de-eeuwse stadshotels zijn de gelijkvloerse verdieping die werd uitgewerkt als een geblokte sokkel en de hoofdingang die uiterst rechts is geplaatst. Een foto van de gevel uit de periode Thijs toont aan dat het buitenschrijnwerk oorspronkelijk donker van kleur was.

De achtergevel werd eveneens uitgevoerd in natuursteen. De nadruk lag op de gelijkvloerse en de eerste verdieping. De bovenliggende verdiepingen waren veel soberder van opbouw. Aan de linkse zijde bevond zich een brede erker met daaronder een overdekte buitenruimte, afgebakend door vierkante kolommen. In het verlengde van deze kolommen zien we op de eerste verdieping composietpilasters, gelijkaardig aan deze van de voorgevel. Rechts van de erker liep een sierlijke dubbel trap naar een terras afgeschermd door een luifel of markies in glas en smeedwerk.

Links van de erker zien we een klein uitkragend balkon met smeedijzeren leuning. De ramen van de erker en de deur van de Chinese kamer (uiterst links) hebben een rechthoekige omlijsting. Onder alle ramen en boven de twee centrale ramen van de erker is een decoratie van schelpen en arabesken aangebracht. Ook in de travee van de trap en het terras is beeldhouwwerk aangebracht rond de ramen en deuren, eveneens met schelpen, arabesken en festoenen.

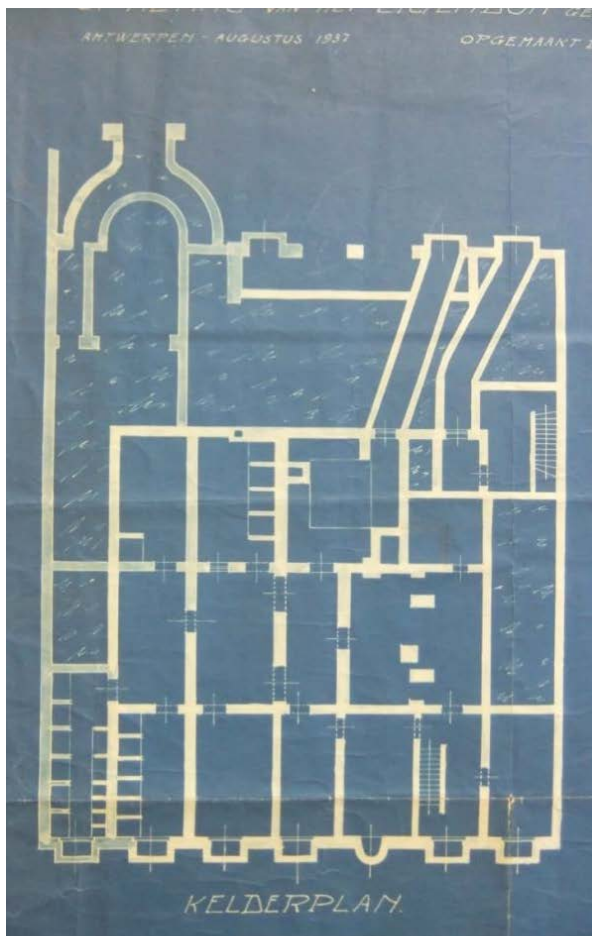
De ramen van de tweede verdieping waren voorzien van een geprofileerde omlijsting. Het raam in de meest linkse travee van deze verdieping had een borstwering in smeedijzer. Boven het fumoir was het dakterras eveneens voorzien van een smeedijzeren balustrade.

De gevel was in vergelijking met de huidige gevel iets minder hoog. Op de derde verdieping bevonden zich vierkante vensters zoals in de voorgevel. Over de volledige breedte van de gevel liep onder deze ramen een lijst.

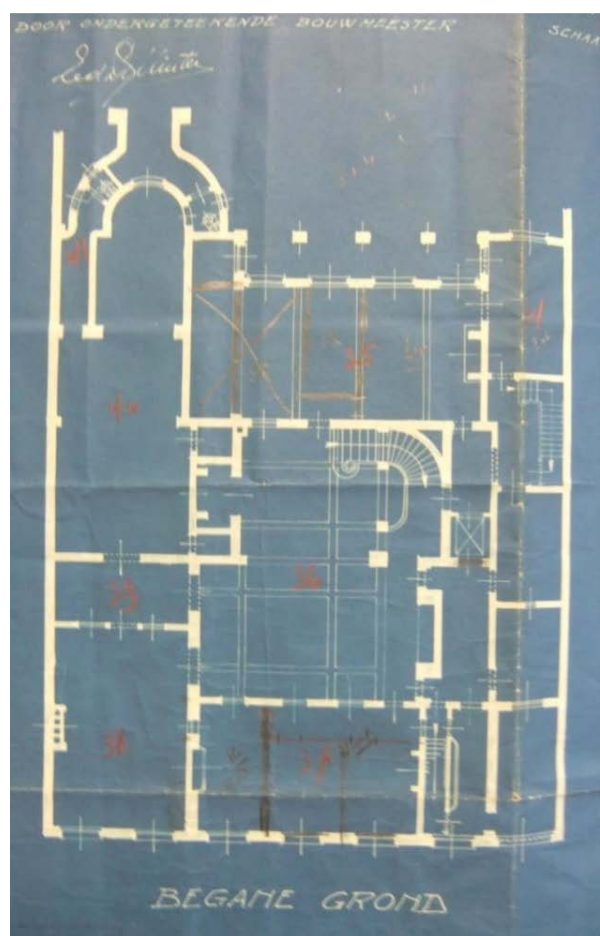
De goot had een zwaar geprofileerde boeiboord met hol en bol. De bovendakse schouwen waren opgetrokken in baksteen en natuursteen. Ook aan het terras van de tweede verdieping waren schouwen opgetrokken. Het dak was bekleed met leien en voorzien van een aantal kleinere dakvlakvensters. Ook aan de achterzijde was het schrijnwerk van de gelijkvloerse en de eerste verdieping oorspronkelijk donker van kleur. Op de gelijkvloerse en de eerste verdieping waren de ramen voorzien van rolluiken. Zowel op de tweede als de derde verdieping waren luiken voorzien.

Ruimte-indeling

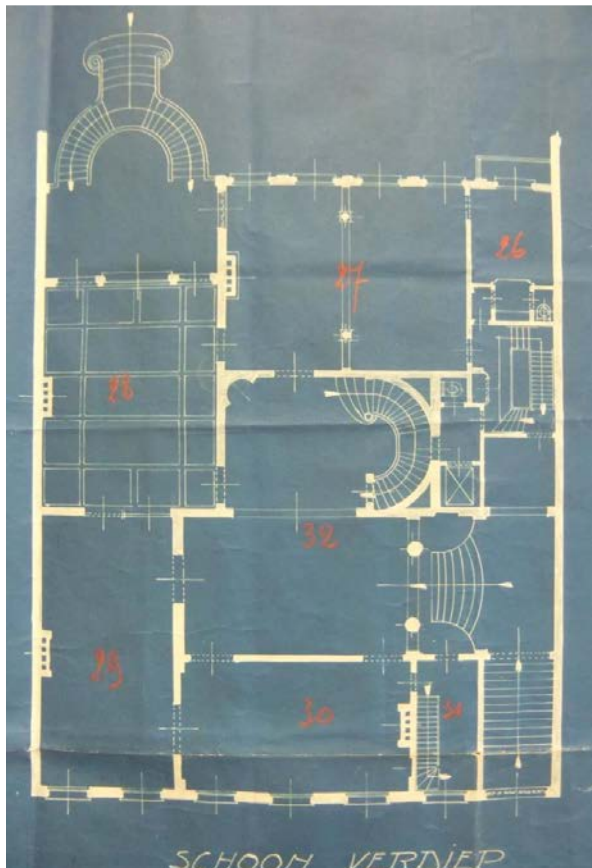
Het hele interieur werd op niet minder ingrijpende wijze verbouwd. Hoewel geen grondplannen van Hertogs zelf bewaard zijn, kan men toch een inzicht verwerven door een vergelijking van een fotoreeks uit de dertiger jaren van de familie Thijs met de opmetingsplannen van architect De Winter (augustus 1937).

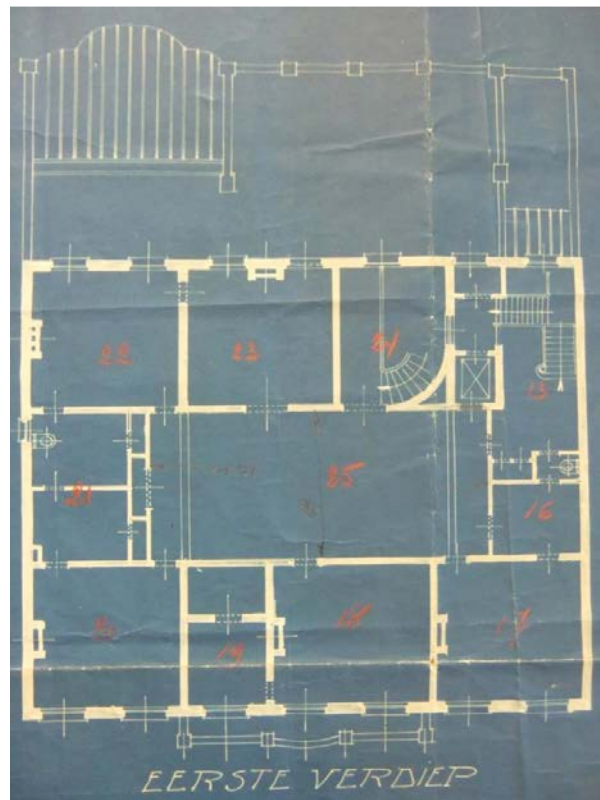
Afbeelding 15 : Kelderplan uit 1937 (SAA, DWG#2887)

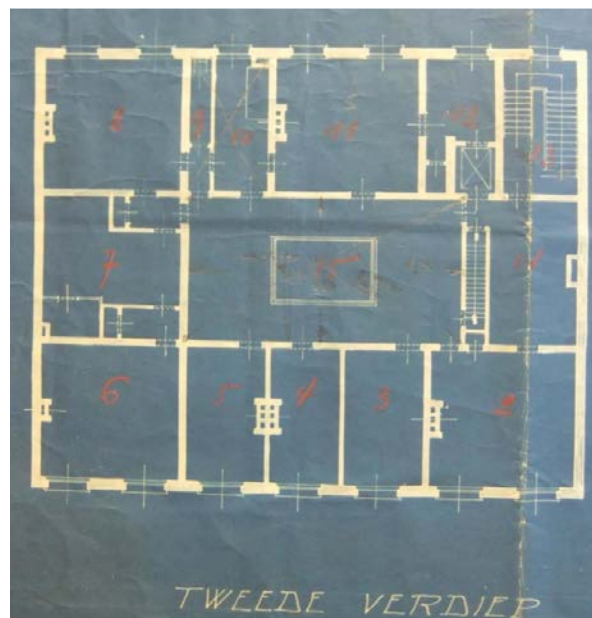
Afbeelding 16 : Plan gelijkvloers uit 1937 (SAA, DWG#2887)

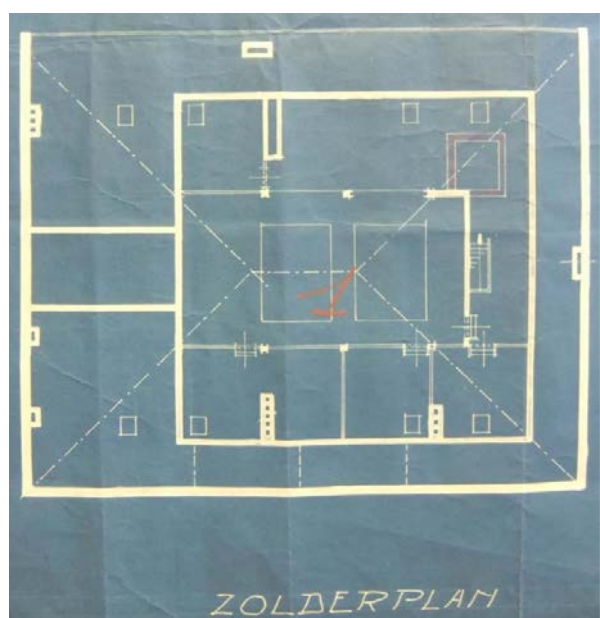
Afbeelding 17 : Plan eerste verdieping uit 1937
(SAA, DWG#2887)

Afbeelding 18 : Plan tweede verdieping uit 1937 (SAA,
DWG#2887)

Afbeelding 19 : Plan derde verdieping uit 1937
(SAA, DWG#2887)

Afbeelding 20 : Zolderplan uit 1937
(SAA, DWG#2887)

Als we de indeling van de woning bekijken, zien we een typische binnenstructuur, waarbij drie functies of drie typeruimtes met elkaar gecombineerd werden : de representatieve vertrekken voor de officiële zakelijke ontvangsten van de eigenaar op de eerste verdieping (eerste verdieping), de woonfunctie voor het gezin met 5 opgroeiende kinderen op de eerste en tweede verdieping, de werkruimtes en verblijfsruimtes voor het personeel op de gelijkvloerse en derde verdieping. De verschillende functies zijn per niveau gelegen rond een centrale hal.

Afbeelding 21 : Keuken op de gelijkvloerse verdieping (0.2) ten tijde van de familie Thijs

De verschillende functies werden bovendien door verschillende circuits doorheen het huis verbonden. Nadat de gasten via de monumentale inkomhal de woning betraden, werden ze door het personeel van hun jassen en regenschermen verlost op het bordes naast de fontein (1.6). De naastliggende ruimte was allicht de vestiaire (1.12). Vervolgens betraden ze de centrale vestibule op de eerste verdieping waarvan ze naar het groot salon in de hoek (1.1) of de eetkamer (1.2) hiernaast geleid werden.

Afbeelding 22 en 23 : Inrichting van het salon (1.1) ten tijde van de familie Thijs

Afbeelding 24 : Inrichting van de eetkamer (1.2) ten tijde van de familie Thijs, met de consoletafel in Rouge Royal

Een tweede monumentale trap leidt vanuit de centrale vestibule op de eerste verdieping naar een centrale hal op de gelijkvloerse verdieping (0.5/0.9). Aan de tuinzijde bevond zich naast deze hal de zogenaamde Vlaamse

kamer (0.15).

Afbeelding 25 : De centrale hal op de gelijkvloerse verdieping ten tijde van de familie Thijs (0.5/0.9)

Afbeelding 26: De studeerkamer van de kinderen Thijs (0.1a)

De gelijkvloerse verdieping was verder gereserveerd voor de bewoners en het personeel, dat geen aparte dienstingang had zoals nu het geval is : er was immers de indirecte ingang langs de tuin, die uitgaf op de Nerviërsstraat. Waar nu de dienstingang is, was de studeerkamer van de kinderen (0.1).

De nu grote ononderbroken ruimte (0.8, 0.14 en 0.17) werd eertijds ingenomen door bediendenvertrekken en werkruimtes. Aan de overzijde van de hal lagen vermoedelijk berguimtes, onder en naast de grote trap én tegelijk niet al te ver van de keuken. Het gaat om de twee ruimtes (0.7 en 0.12) tussen de diensttrap en de inkomhal.

Ook de achterzijde van de eerste verdieping was terrein van de familie, die de meeste tijd doorbracht in het fumoir, de zaal met toegang tot het terras en de tuin (1.7 en 1.16). De grote zaal ernaast (1.15) was aanvankelijk de slaapkamer van de ouders, met ernaast het boudoir van mevrouw aansluitend op een badkamer met gescheiden sanitair (1.14, thans volledig ingenomen door het Chinese kabinet) en met een doorgang naar de diensttrap. Hierdoor konden de eigenaars ongezien via het boudoir hun slaapvertrek betreden en verlaten. Na het overlijden van de heer des huizes in 1914, verhuisde mevrouw haar slaapkamer naar de tweede verdieping, en kreeg dit vertrek eerder een 'multifunctionele' functie.

Afbeelding 27 : Fumoir achteraan de eerste verdieping ten tijde van de familie Thijs (1.7)

Afbeelding 28 : De voormalige slaapkamer op de eerste verdieping (1.15)

In het verlengde van de trap tussen de centrale hal op de gelijkvloerse en de eerste verdieping, lag een stenen trap naar de privé-vertrekken op de tweede verdieping. Deze verdieping werd aanvankelijk ingenomen door de slaapkamers van de vijf kinderen (2.1, 2.4 en 2.5), die naarmate deze laatste het huis verlieten en trouwden, waarschijnlijk vervangen zijn door logeerkamers. De middelste kamer was aanvankelijk 'het salon van de kinderen' (2.10), waar 's ochtends vaak ontbeten werd, met ernaast de latere slaapkamer van de

weduwe Thijs (2.9). Aan weerszijden van de centrale hal lagen de secundaire ruimtes die bij de hoekkamers hoorden. De huidige verbrande kamer bestond aanvankelijk uit twee kamers (2.6) : een kleed/badkamer die uitgaf op de slaapkamer van mevrouw en een kamer die uitgaf op de slaapkamer aan de voorzijde. Tussen beide kamers en de centrale hal in bevond zich een kamerbrede inbouwkast, die in het midden uitgaf op de hal en ernaast op de twee secundaire kamers (thans 2.6), die bij de twee hoekkamers hoorden. Aan de overzijde van de hal was er een soortgelijke kamer (2.8), vermoedelijk ook een badkamer met sanitair naast de hoekslaapkamer aan de straatzijde.

Afbeelding 29 : Centrale hal op de tweede verdieping (2.7), ca. 1930

Afbeelding 30 : Logeerkamer op de tweede verdieping (2.1), ca. 1930

Afbeelding 31 : Slaapkamer 2.5, ca. 1930

Afbeelding 32 : Traphal van de vestibule (1.8) naar de tweede verdieping

Op de derde verdieping zouden, aan het aantal schouwmantels te oordelen, zo'n acht kamers geweest zijn. Waarschijnlijk ging het om kamers met verschillende functies : een aantal zal als bergplaats, linnenkamer of strijkkamer gebruikt zijn, minstens één als logeerkamer (3.9) naast één of meer bediendenkamers. Aan de oostzijde van deze centrale hal (3.6) zat er geen plafond, maar liep de ruimte door tot onder het schuine dak met daklicht, waardoor de vensterloze kamer eronder (2.6) daglicht kreeg via het platlicht in de vloer van (3.6). De smalle steektrap naar de zolderverdieping is hier eerst in 1942 geplaatst: voordien zat hij

aan de andere zijde. In het midden ligt de centrale hal (3.7) met verhoogde glas-in-lood koepel die voor daglicht zorgde.

Afbeelding 33: Logeerkamer 3.9, ca. 1930

De bedienden verplaatsten zich doorheen de woning langsheen houten trappen. Een eerste diensttrap (0.3) vertrok van de keuken op het gelijkvloers vooraan (0.2) naar de dienstkamer op de eerste verdieping (1.3), naast de eetkamer (1.2). Een tweede diensttrap, die van de kelder tot de zolder doorliep (-1.14, 0.13, 1.13, 2.13, 3.13), ligt achteraan rechts in de woning. Achteraan de woning werd ergens in de periode 1905-1937 een lift geïnstalleerd. De indeling van de ruimtes tussen de centrale hal en de diensttrap (0.13-3.13) werd toen vermoedelijk aangepast.

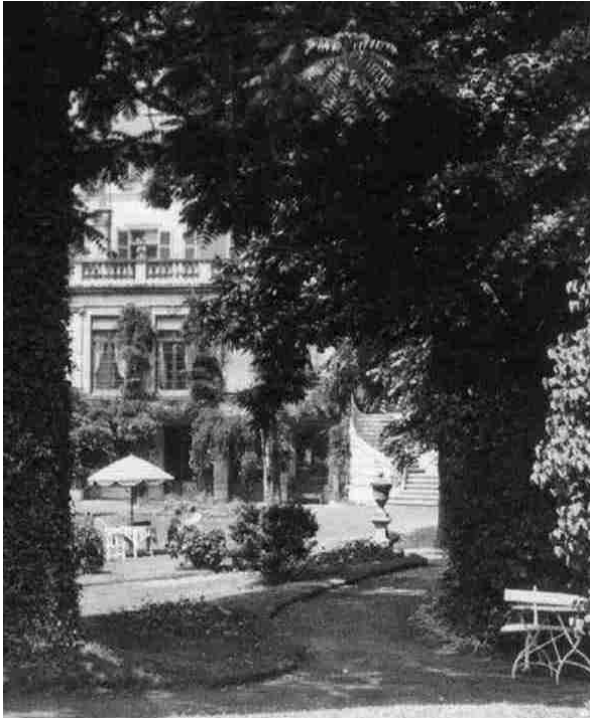

Afbeelding 34 : Diensttrap achteraan de woning, naar de tweede verdieping (1.13) , ca. 1930

De oorspronkelijke tweewoonst was waarschijnlijk niet echt onderkelderd maar eerder deels en/of zeer laag. De kelder werd bij de verbouwing in 1905 uitgediept tot een volwaardige verdieping. De huidige keldervensters in de voorgevel (-1.1 en -1.3) dateren uit Hertogs' tijd.

De tuin

De tuin was in die periode een romantische tuin met hoge bomen en grasperken, omzoomd door kronkelpaadjes en door gevarieerde borders met bloemen en heesters. Hij was nog veel groter dan de huidige tuin en gaf via enkele dienstgebouwen uit in de Nerviërsstraat. De achterste helft van deze tuin met de dienstingang, werd echter reeds in het begin van de jaren 1930 verkocht.

Afbeelding 35 : De tuin ca. 1930

Interieuraankleding

De woning van de familie Thijs kende een zeer rijke aankleding. De belangrijkste ontvangstruimtes en woonvertrekken waren in een eclectische stijl uitgevoerd, waarbij veelvuldig verwezen werd naar de 18de-eeuwse stijlen, namelijk de laatbarok, rococo en het classicisme. De originele interieurs zijn goed gedocumenteerd dankzij een fotoreportage uit het begin van de jaren dertig.

De hoofdinkom (0.4), het bordes (1.6) en de vestibule op de eerste verdieping (1.5/1.8) en de trap naar de tweede verdieping vormen stilistisch gezien één geheel. De wanden zijn voorzien van een natuurstenen wandbekleding versierd met gesculpteerde trofeeën en rocailles boven de doorgangen en deuren. Ter hoogte van de trap tussen het bordes en de eerste verdieping bevinden zich vrijstaande gecanneleerde zuilen met Ionische kapitelen. Aan weerszijden van het bordes vinden we tegen de wanden pilasters met een zelfde vormgeving. Het vlakke plafond was voorzien van lijstwerk met C-motieven en rocailles in de hoeken. Aan het bordes vinden we spiegels terug die de ruimte optisch vergroten : de grote spiegel boven de fontein en twee vergulde spiegeldeuren. Op het bordes bevindt zich een imposante fontein in rouge royale. Stilistisch gezien valt de aankleding van deze ruimtes te situeren in een overgangsstijl van neorégence naar neorococo. Ook de deuren en de balustrades van de trappen zijn in een zelfde vormtaal uitgewerkt.

Het groot salon in de hoek (1.1) was ingericht in neoclassicistische stijl met een kamerhoge lambrisering. De ruimte was voorzien van spiegeldeuren en -vensters om de ruimte optisch te vergroten. Tegenover de haard met spiegel was een bijkomende spiegel aangebracht, geflankeerd door gecanneleerde pilasters met stokken in Korintische stijl (kapitelen met overdadige palmetten en acanthusbladeren). Hiernaast zien we panelen met een vlechtwerk van laurierbladen, in de hoeken voorzien van rozetten. Aan de korte zijden van de ruimte zien we dezelfde pilasters en panelen, evenwel zonder invulling met vlechtwerk. De lambrisering was voorzien van een vergulding. De haardmantel is uitgewerkt in marmer (yellow di Siena), de haardboezem heeft een rijke aankleding in houtsnijwerk met een trofee met cornucopia (hoorn des overvloeds), pijlen, rozetten en

bloemenkransen. Bovenaan de wand bevonden zich een rijk gedecoreerde fries en consoles als overgang naar het vlakke plafond. Aan weerszijden van de haard bevonden zich grote wandtapijten.

Ook de eetkamer (1.2) was rijkelijk aangekleed, in neorégencestijl. De kamer had eveneens een kamerhoge lambrisering met bovenaan een rijk gedecoreerde fries en een geprofileerde lijst als overgang naar het vlakke plafond. De haardmantel is in rouge royal, de haardboezem was voorzien van een spiegel bekroond met een mascaroon en bloemenkransen. Boven de rondboogdeuren bevonden zich gelijkaardige bekroningen. Aan weerszijden van de haard, boven de spiegeldeuren waren schilderijen ingewerkt in de lambrisering. Het geheel had een lichte kleur, vermoedelijk met vergulde details. De marmeren consoletafel in rouge royal, thans opgesteld in de centrale zaal op de tweede verdieping (2.7), stond hier aanvankelijk tussen de twee deuren van de inkomhal en werd waarschijnlijk gebruikt als bijzettafel voor de tafelbediening.

Het fumoir, de belangrijkste verblijfsruimte van de familie, was ingericht in een overgangsstijl van neorégence naar neorococo. De kamerhoge houten lambrisering heeft een neorégence ornamentering met mascarons en schelpmotieven. Afwijkend was de opbouw van het plafond : het betreft een cassettenplafond met een zeer rijke decoratie, zowel in de velden als op de balken. In de centrale velden waren trompe-l'oeuil-schilderingen aangebracht. Ook op de haard en boven de dubbele vleugeldeuren waren schilderijen ingewerkt. De haardmantel in marmer was rijkelijk uitgewerkt met rocailles en C-motieven.

De voormalige slaapkamer achteraan de eerste verdieping (1.15) kende een rijke aankleding in neoclassicistische stijl (Lodewijk XVI-stijl). De kamer werd d.m.v. twee gecanneleerde zuilen onder een gedrukte kamerbrede boog opgedeeld. De kamer was rijkelijk gedecoreerd met een witmarmeren schouw, supraporta's met puttireliëf onder een rijk versierde kooflijst. De deuren hebben rechthoekige panelen, met centraal een rozettenfries en bovenaan een kraallijst. Ramen en deuren hebben een bundelomlijsting met strikken. De deuren hebben een rechthoekige omlijsting, de ramen hadden een halfcirkelvormige bekroning.

Alle ontvangst- en verblijfsvertrekken op de eerste verdieping zijn voorzien van beeldhouwde schouwmantels in verschillende marmersoorten, met op de haardboezem gesculpteerde reliëfs in natuursteen of in hout. Het houtsnijwerk was, behalve in het fumoir, overschilderd en opgehoogd in bladgoud. Vakken met wandbespanning in zijde sierden de muren, uitgezonderd in de vestibule en de traphal met wanden in natuursteen, waar historische wandtapijten het geheel een bijzonder rijkelijke aanblik gaven. De vloeren werden vaak afgedekt met tapijten (geen traplopers).

De woning werd verlicht met behulp van wandarmaturen en luchters.

Van de aankleding van het voormalige boudoir (1.14) zijn geen gegevens beschikbaar. De dienstkamer (1.3) naast de eetkamer (1.2) had eveneens een eerder rijke aankleding, namelijk in neorégencestijl. De wanden waren voorzien van *lincrusta* behangpapier (ruitmotief met bloem). Het plafond was vlak bepleisterd met lijstwerk en insnoeringen in de hoeken. De deur naar de vestibule was aan de zijde van deze ruimte een paneeldeur met getoogd bovenpaneel in een geprofileerde omlijsting.

Afbeelding 36 en 37 : Inrichting van de vestibule op de eerste verdieping ten tijde van de familie Thijs (1.5/1.8)

De centrale hal op de gelijkvloerse verdieping (0.5 en 0.9) was eveneens uitgewerkt in een eclectische stijl. Enerzijds zien we elementen uit de neobarok, zoals de tressen op de kolom (die overigens buiten proportie zijn), anderzijds zien we decoratieve elementen die aansluiten bij de neorococo zoals de decoratie van het cassettenplafond en de omlijstingen in stucwerk van deuren en nissen (met C-motieven en engelenhoofden). De deuren zijn dan weer te situeren in een overgangsstijl van neorégence naar neorococo. Deze eclectische stijl is typerend voor het begin van de 20ste eeuw. Deze ruimte had een wit marmeren vloer met zwarte boord. De houten deuren waren niet geschilderd.

De Vlaamse kamer (0.15) aan de tuinzijde was ingericht in neorenaissancestijl en gaf eerder een donkere aanblik. In het midden van de kamer ondersteunden twee gebeeldhouwde en getorste zuilen in hout een zware houten roostering met moer- en kinderbalken, terwijl de wanden, boven de lambrisering, vermoedelijk met goudleder bekleed waren. De paneeldeuren met geringde cassetten waren voorzien van een houten omlijsting en bekroning, met gecanneleerde pilasters met stokken. De vloer was voorzien van parket *à batons rompu*. In de ruimte bevond zich eveneens een haard in neorenaissance stijl (met een hoge haardmantel in wit-grijze marmer en bepleisterde schouwboezem).

Afbeelding 38 en 39 : De Vlaamse kamer (0.15) ten tijde van de familie Thijs

De studeerkamer van de kinderen (0.1a) was uitgevoerd in een vroege vorm van neorococo. De kamer had een parketvloer, een lage houten lambrisering en een sierlijke marmeren schouwmantel. De haardboezem en het plafond waren voorzien van rijkelijk uitgewerkt stucwerk. Via een dubbele deur en twee binnenramen gaf deze ruimte uit in een naastliggende sas (0.1b). Aan de hand van het plafond is de inrichting van het sas (0.1b) eerder te situeren in de late neobarok. De vloer was in marmer uitgevoerd zoals de centrale hal. De deuromlijstingen die op de gelijkvloerse verdieping zijn toegepast, zijn een eigen interpretatie van de vormtaal van midden 18de eeuw : de omlijsting bestaat uit een aaneenschakeling van verdreven bollen waarbij de holle ruimte achter het kwarthol profiel is opgevuld met een bijkomende profilering.

Ook de dienstruimtes op de gelijkvloerse verdieping hadden nog een behoorlijk rijke aankleding. De keuken (0.2) was voorzien van grès-ceramische vloertegels met een geometrisch patroon. De wanden waren over de volledige hoogte betegeld : een lambrisering in rechthoekige witte tegels met daarboven een afwisseling van achthoekige witte tegels en kleine vierkante gekleurde tegeltjes. Het plafond was vlak bepleisterd. Aan de zijde van de hoofdkom bevond zich het fornuis.

De ruimte naast de keuken (0.3), waaruit vroeger de diensttrap naar de eerste verdieping vertrok, was voorzien van *lincrusta* behangpapier, boven een lage lambrisering. De deur naar de hoofdkom was gedecoreerd met rocailles, aansluitend bij de inrichting van de hoofdkom. De trap was afgeschermd met een kastenwand met aan weerszijden twee beglaasde paneeldeuren met bovenlicht.

Dienstruimte 0.8, gelegen naast het sas 0.1b, had volgens de plaatsbeschrijving uit 2001 een marmeren vloer. De deuren naar de achterliggende dienstruimte 0.14 zouden een zelfde vormgeving hebben als de deuren van de centrale hal naar ruimte 0.6, namelijk rijkelijk versierde paneeldeuren met rocailles. De deuren waren hier wel wit geschilderd. Tussen de deuren bevond zich een ovaalvormig raam. Ook in ruimte 0.6 bevond zich een marmeren vloer. De overige deuren van de dienstruimtes waren beglaasde paneeldeuren vermoedelijk zoals in dienstruimte 0.3.

Ook de privévertrekken op de tweede verdieping kenden een rijke aankleding. De centrale hal (2.7) was aangekleed in een neoclassicistische stijl met een lage lambrisering. De rechthoekige paneeldeuren, deels beglaasd, waren voorzien van rozetten. De toegangsdeur tot de ingemaakte kast werd geflankeerd door twee gecanneleerde zuilen met stokken (staffage) en Korintische kapitelen (vergelijk met salon 1.1). In het plafond bevond zich een platlicht.

De slaapkamers op deze verdieping waren voorzien van natuurstenen schouwmantels, met spiegels en schilderijen ingewerkt in de schouwboezem, plafonds met lijstwerk, een wandbespanning of een kamerhoge lambrisering. Hierbij werden verschillende neostijlen toegepast.

De aankleding van de derde verdieping was soberder. In verschillende ruimtes bevond zich een natuurstenen schouwmantel met eenvoudige uitgewerkte boezem. De plafonds en muren waren bepleisterd zonder decoratie. Enkel de centrale ruimte (3.7) was rijker aangekleed in neoclassicistische stijl, met een lage lambrisering en deuren met kraallijst en rozettenfries in bundellijst met strikken. Dit type deuren werd op heel de verdieping toegepast.

De traphal achteraan de woning (0.13-3.13) was ook rijkelijk aangekleed. Alle interieurelementen waren stilistisch op elkaar afgestemd : lambrisering, deuren, trapeuning en ingemaakte kasten zijn uitgewerkt met eenzelfde decoratie. Boven de lage lambrisering waren de wanden voorzien van *lincrusta* behangpapier in een lichte tint (verschillende motieven), waartegen vele schilderijen gepresenteerd werden. De bordessen en verdiepingsvloeren waren voorzien van een parketvloer. Op de gelijkvloerse verdieping bevond zich vermoedelijk een vloer van mozaïektegels. De doorgang van de traphal op de eerste verdieping (1.13) naar de vestiaire (1.12) bestond uit een beglaasde deur met bovenlicht in sierlijk smeedwerk. Ook in de vestiaireruimte (1.12) was een lambrisering aangebracht met hierboven *lincrusta* behangpapier.

2.3 PRIVÉMUSEUM PIETER SMIDT VAN GELDER, 1937-1949

Niet het overlijden van Edouard Thijs (1914) maar dat van zijn weduwe (1933), kondigde grote veranderingen aan. Eerst en vooral werd een groot deel van de oude romantische tuin die zich ook achter de naburige huizen uitstreckte, verkocht. Met de bouw van het Astridbad in 1935 werd de doorgang naar de Nerviersstraat afgesneden, waardoor deze 'dienstingang' wegviel. In 1936 hebben de erfgenamen Thijs nog de verbouwing aangevraagd van de twee linkse traveeën in de voorgevel om er een garage te maken naast de 'natte' en de 'droge' keuken (laverie en cuisine). De vergunning kwam er, de werken werden gestart maar werden onderbroken. Kort daarna werd het hotel aangekocht door de 'Société Foncière du Rond Point', een naamloze

vennootschap, die Pieter Smidt van Gelder voor de gelegenheid samen met enkele vrienden in het leven had geroepen in 1937. Ook de latere verbouwingen kwamen op rekening van deze nv, die eerst werd opgeheven met de schenking van het pand én de kunstverzameling van Smidt van Gelder aan de Stad Antwerpen in 1949.

Pieter Smidt van Gelder (1878-1956) stamt uit een belangrijke Nederlandse familie wiens naam nog steeds verbonden is aan de productie van het kwaliteitspapier van Gelder. Dankzij een belangrijke erfenis langs moederszijde kon hij op 30-jarige leeftijd het bedrijfsleven vaarwel zeggen en zich enkel nog wijden aan zijn passies voor reizen en kunst. Op 60-jarige leeftijd verhuisde hij naar Antwerpen waar hij door zijn aankoop in 1937 het Hotel Thijs nog net van de slopershamer kon redden. Hij richtte er zijn privé-museum in en een verblijf voor zichzelf.

De herinrichting van het gebouw werd uitgevoerd onder leiding van architect Edouard De Winter. Van deze verbouwing zijn geen plannen beschikbaar. De exacte datum van uitvoering van de werken is dus niet gekend. Vermoedelijk werd kort na de aankoop van het pand gestart met de herinrichting.

De Winter ontwierp voor het privé-museum op de eerste en de tweede verdieping een sobere, maar vooral functionele 'eenheidsinrichting' met een sterk eigentijds en dus jaren dertig karakter. De meeste lambriseringen werden sterk vereenvoudigd tot vlakke wanden met grijs geschilderd houtwerk en een textielbespanning van goudbruin fluweel, waarop de collectie goed tot haar recht kwam. Ook de plafonds werden van hun decoratie ontdaan en effen wit geschilderd. Hieronder kwam in alle zalen dezelfde typische brede lijst, waarin indirecte verlichting werd geïnstalleerd. De verlichting werd in de centrale ruimtes aangevuld met eenvoudigere luchters.

Verder werden bijna alle tussendeuren weggehaald, zodat er naast een vlotte doorgang ook een sterke ruimtewerking ontstond. Hierbij werden de bestaande deuromlijstingen op de eerste verdieping aangepast.

Opmerkelijk is ook dat de buitendeur vanuit de voormalige slaapkamer (1.15) naar het terras 1.16 dicht gemaakt werd.

Op de tweede verdieping werden de lambriseringen volledig verwijderd en vervangen door een kamerhoge bespanning in goudbruin fluweel. Er werd eenzelfde kooflijst aangebracht voor indirecte verlichting. Op enkel deuren na, werden alle binnendeuren en omlijstingen verwijderd. De doorgangen werden voorzien van een deuromlijsting met palmetten. De dubbele, rechthoekige deuren aan de achterzijde van de centrale ruimte werden vervangen door korfboogvormige doorgangen. Hiermee trachtte de architect mogelijk een zekere eenheid te brengen tussen de eerste en de tweede verdieping. Op deze verdieping werden ook alle haardboezems ontdaan van hun decoratie en voorzien van eenzelfde bekleding als de wanden. De consoletafel werd in deze periode verplaatst van de voormalige eetkamer (1.2) naar de centrale hal op de tweede verdieping (2.7).

Daarnaast werden er eigentijdse vitrines en stolpen aangekocht om de kleinere voorwerpen te presenteren.

Het vroegere boudoir met badkamer op de eerste verdieping werd vervangen door het Chinees kabinet (1.14).

De wanden werden voorzien van een kamerhoge lambrisering met spiegels waarvan de omlijsting gedecoreerd is met bloemmotieven. We vinden hier een zelfde zware kooflijst in beton onder een vlak bepleisterd plafond terug.

Afbeelding 40 : Het fumoir (1.7) na de herinrichting door Smidt van Gelder, 1948

Afbeelding 41 : Het salon (1.1) na de herinrichting door Smidt van Gelder, 1948

Afbeelding 42 : De eetkamer (1.2) na de herinrichting door Smidt van Gelder, 1948

Afbeelding 43: De vestibule (1.5) na de herinrichting door Smidt van Gelder, 1948

Afbeelding 44 : Herinrichting van slaapkamer 2.1 als tentoonstellingsruimte, 1948

Afbeelding 45 : Herinrichting van de centrale hal op de tweede verdieping (2.7) als museumruimte, 1948

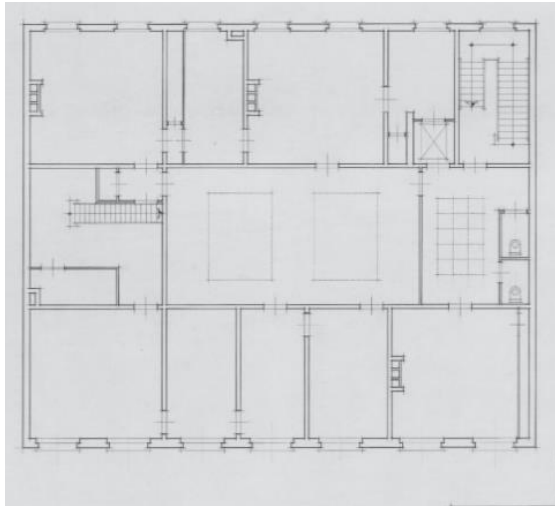

Afbeelding 46 : Voormalige badkamer en kleedruimte (2.6) ingericht als museumruimte, 1948

Op de derde verdieping, waar vroeger de bediendenvertrekken lagen, werd een luxueus appartement voor de verzamelaar ingericht. Behalve de slaapkamer (3.5) en badkamer (3.8), werden een bureau (ruimte 3.9), bibliotheek, eetkamer en drie kleine collectiekamertjes ingericht (3.2, 3.4 en 3.5), waaronder een zilverkamertje. Omdat op de derde verdieping echter de glas-in-lood koepel van de tweede verdieping in de weg zat, liet hij deze verwijderen (3.7), waardoor er geen daglicht meer door het plafond in de centrale ruimte

op de tweede verdieping viel. In de kamer ernaast (3.8) liet hij in 1942 de bestaande trap tussen de derde en de vierde verdieping van de west- naar de oostzijde van de centrale hal verplaatsen (naar 3.6). Hierdoor kwam ruimte vrij ten westen van de centrale hal, zodat een extra platlicht boven de nieuwe badkamer met sanitair kon worden gestoken. De aankleding van de ruimtes was eerder sober : parketvloeren, wanden voorzien van behangpapier en vlakke verlaagde plafonds. Enkel in de centrale ruimte (3.7) werd eveneens een lichtlijst voor indirecte verlichting aangebracht.

Ook de lift werd een verdieping hoger opgetrokken (plan niet gedateerd).

Afbeelding 47 : De derde verdieping in 1950 (SAA, 326#13077)

Afbeelding 48 : Woonkamer of bureau van Ridder Smidt van Gelder (3.9), 1948

Op het gelijkvloers kwamen er, behalve de keuken, nieuwe bediendenvertrekken en een opslagruimte voor de reserve, ook een ruime tuinkamer voor de verzamelaar. Smidt van Gelder richtte de vroegere 'Vlaamse kamer' in als privé ontvangstruimte (0.15). Eén van de deuren tussen de centrale hal en deze ruimte werd daarbij dicht gemaakt. Ook de doorgang van de Vlaamse kamer links van de haard (naar 0.16) werd dicht gemaakt. De goudlederbekleding werd vervangen door een sobere wandbespanning.

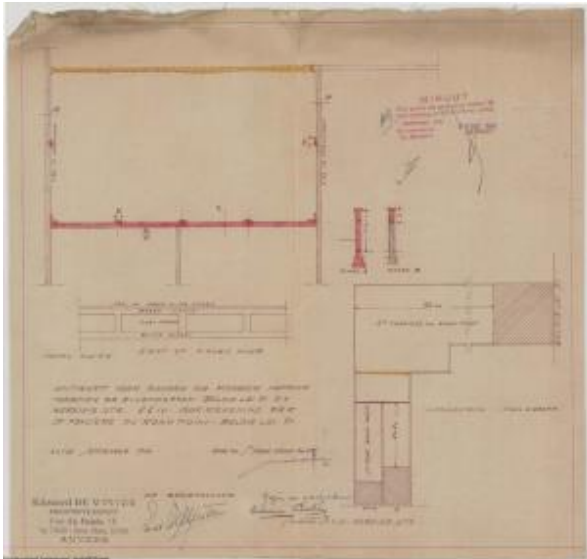
Ook de doorgangen tussen de centrale ruimte en de andere omliggende ruimtes werden aangepast. De doorgang naar de voormalige studeerkamer (0.1) werd in de periode 1937-1948 dicht gemaakt (met behoud van de deuromlijsting). In de doorgang tussen de hal en het sas waren in 1948 geen deuren meer aanwezig, tussen de studeerkamer en het sas wel. Tussen de voormalige keuken en de hal zien we op de foto nog steeds een binnenraam (vergelijk met de ramen tussen de studeerkamer en het sas). In de nis aan de zijde van de ruimte 0.8 bevond zich een schijnhaard met een bepleisterd schoorsteenlief. Het is niet duidelijk in welke periode deze haard gerealiseerd werd. Hij staat opgetekend op de opmetingsplannen van 1937, er zijn echter geen foto's van, noch uit de periode Thijs, noch van later.

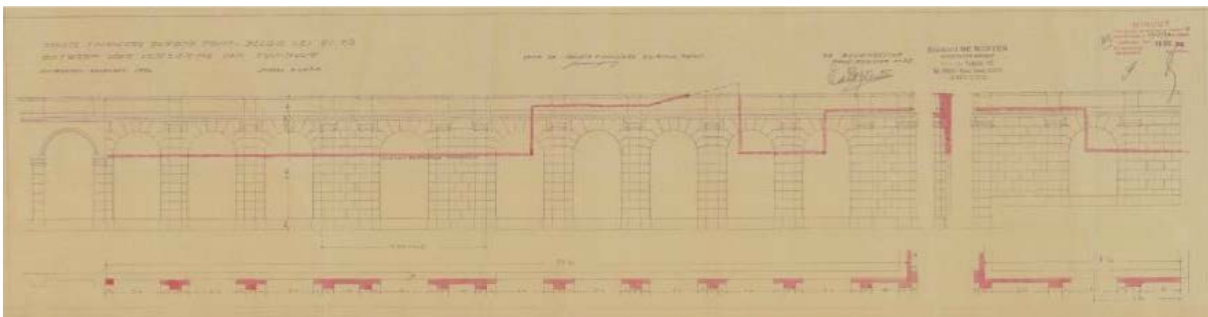
Afbeelding 49 : De centrale hal op de gelijkvloerse verdieping (0.9), de doorgang naar de 'Vlaamse kamer' werd dicht gemaakt, 1948

Afbeelding 50 : Zicht vanuit de centrale hal (0.5) naar het sas (0.1b). Links zie je de dicht gemaakte doorgang naar de voormalige studeerkamer (0.1a) en een raam dat uitgaf in de keuken (0.2), 1948

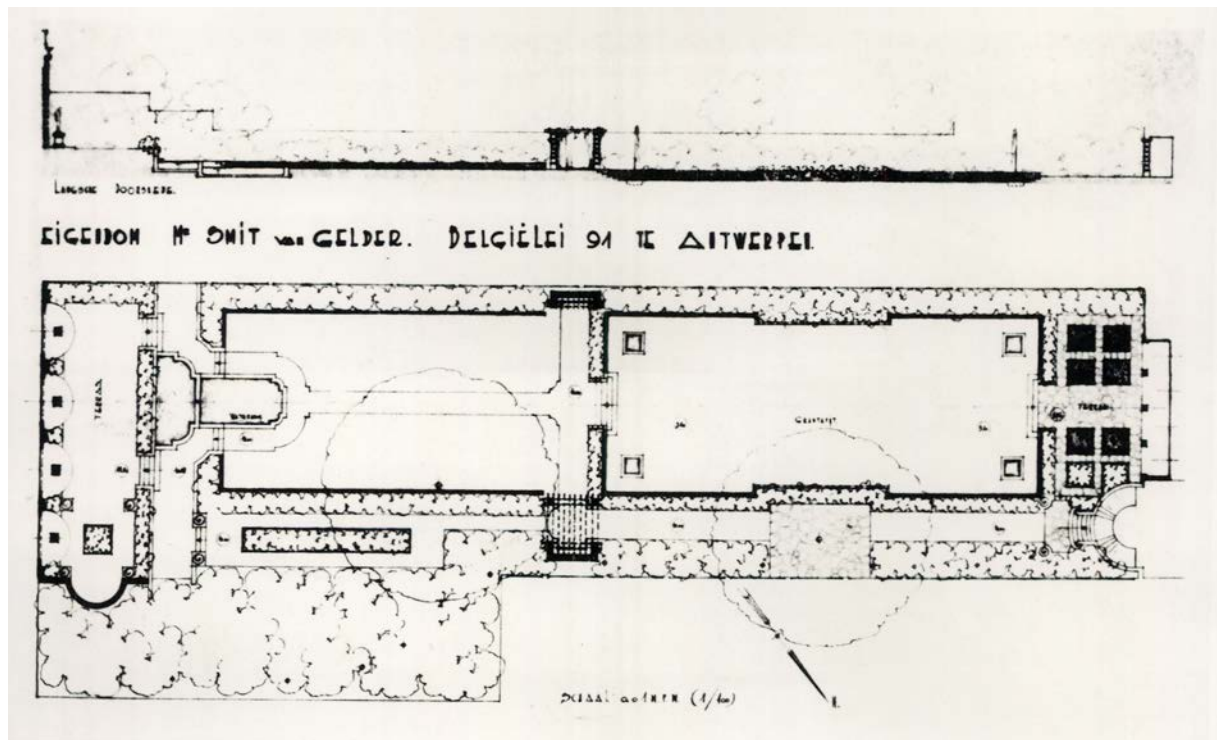
Afbeelding 52 : Aankoop van een deel van de tuinen in de Nerviërsstraat 8-10 in 1940 (SAA 18#13612).

Afbeelding 53 : Nieuwe muur in natuursteen aan de oostzijde van de tuin (SAA 18#13729)

De tuin werd aangelegd naar een ontwerp uit 1940 van George Wachtelaer (1902[?]-1984), Antwerps landschapsarchitect. De met muren omsloten tuin met *grosso modo* rechthoekig grondvlak werd ontworpen in architectonische stijl, een late afgeleide van de Moderne Tuinkunst, de beweging die beter gekend is als *Le Nouveau Jardin Pittoresque*. Het werd een heel architecturale tuin met een eenvoudige lineaire aanleg. Het grondplan werd bepaald door rechte paden en borders met groenblijvende heesters in gesnoeide vormen. Ze omzoomden grote grasvelden en terrassen. Tussen deze vlakke elementen zaten er overal niveauverschillen, met trappen en keermuurtjes in breuksteen. Aan de linkse zijde van de tuin liep een pad over de hele diepte van het perceel. Het centrale tuinpad begon halverwege de tuin, achter een gesloten gazonperk met vier fonteintjes in de hoeken. Het centrale tuinpad gaf uit op een grote fontein. Hierachter bevond zich, achter een keermuurtje met 'rotsplanten', een verhoogd terras. Verder vond men overal beelden, siervazen en tuinmeubilair in de meest uiteenlopende materialen. Zo zien we op oude foto's een vaas t.h.v. de achtergevel en twee vazen op het keermuurtje centraal in het grote grasperk. Het beeld van de jonge Hercules, geflankeerd door twee vazen, stond reeds opgesteld voor de noordelijke tuinmuur. In de centrale nissen van de achterste tuinmuur stonden twee borstbeelden op een sokkel opgesteld. Centraal in de tuin, t.h.v. het dwarspad, stond een bankje opgesteld. In het perk in het verlengde van het linkse tuinpad stond een beeld op sokkel opgesteld. Mogelijk werden enkele vazen gerecupereerd uit de romantische tuin (zie foto van 1937). Volgens foto's uit 1948 werden de pergola's en de boogvormige wand aan de noordzijde van het terras achteraan de tuin niet gerealiseerd. Voor de tuilmuren bevonden zich hoge populieren. De twee bomen die nog opgetekend staan op het ontwerpplan van Wachtelaer zijn op de foto's uit 1948 niet meer zichtbaar. Deze werden bijgevolg begin jaren 1940 geveld.

De aanleg van het gedeelte links achteraan de tuin, t.h.v. de verbreding, staat niet opgetekend op het ontwerpplan van de tuin. De aanleg is vermoedelijk van latere datum, maar integreert toch goed in het tuinontwerp van Wachtelaer.

Afbeelding 54 : Tuinontwerp, vermoedelijk van Wachtelaer (niet gedateerd, niet gesigneerd, SAA 576#95)

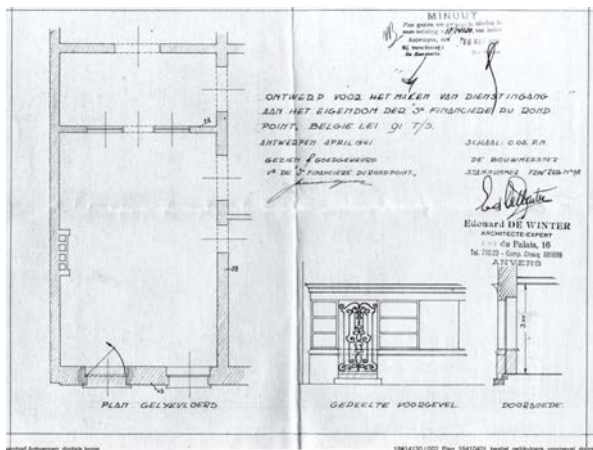

Afbeelding 55 : De achtergevel en de tuin omstreeks 1948

Afbeelding 56 : Zicht op de tuin naar het zuiden, omstreeks 1948

In de loop der jaren werden vele functionele aanpassingen uitgevoerd aan het gebouw. In 1940 liet Pieter Smidt van Gelder een volledig elektrisch verwarmingssysteem installeren, waardoor alle dakschouwen overbodig werden en werden afgebroken. Omdat de dienstingang doorheen de tuin was weggefallen, werd in 1941 een ingang gecreëerd in de uiterst linkse travee van de voorgevel.

Afbeelding 57 : Realiseren van een nieuwe dienstingang, 1941 (SAA, 18#14130)

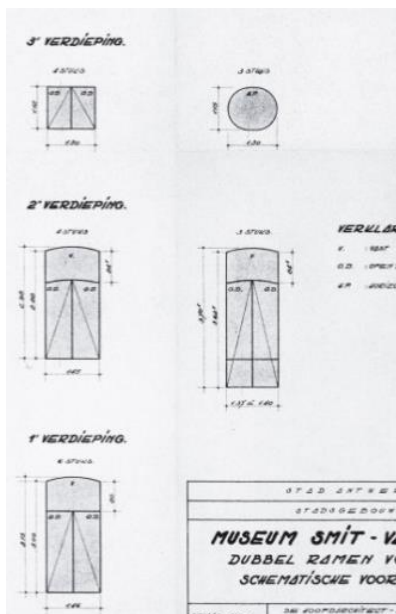
Afbeelding 58 : De gevel na het realiseren van een nieuwe dienstingang. Het schrijnwerk is reeds wit geschilderd.

2.4 EEN STEDELIJK MUSEUM, 1949-1987

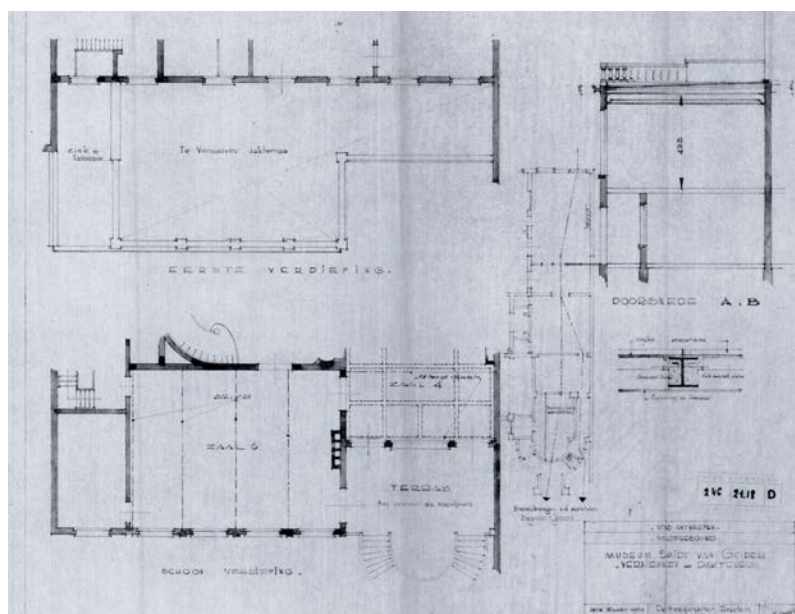
Op 26 september 1949 werd het gebouw en de collectie door Smidt van Gelder, toen 71 jaar, aan de stad Antwerpen geschonken. Ter herinnering aan deze schenking werd een gedenksteen in de inkomhal geplaatst. Eerder was overeengekomen dat de schenker tot aan zijn overlijden in het pand kon blijven wonen op de gelijkvloerse en de derde verdieping, terwijl de stad de kosten voor het onderhoud van het hele gebouw en de tuin voor haar rekening nam.

Op 11 maart 1950 kon het nieuwe stedelijke museum Smidt van Gelder zijn deuren openen voor het publiek, zij het aanvankelijk slechts drie dagen per week. Daarnaast werd het pand door het stadsbestuur gebruikt om er luxueuze plechtigheden te organiseren, o.a. bij ontvangst van belangrijke klanten. In de periode tussen de schenking van het gebouw eind 1949 en de opening als stedelijk museum in maart 1950 werden beperkte aanpassingswerken uitgevoerd in het gebouw. Er werden lopers aangebracht op de parketvloeren. Er werd nieuw sanitair ingericht en er werden enkele wijzigingen uitgevoerd aan de elektriciteit. In de tuin werd de stormschaad hersteld. Enkele gebroken bomen werden vervangen en er werden herstellingswerken uitgevoerd. Er werd ook melding gemaakt van het aanbrengen van bloeiende planten in de tuin.

Later werden er nog verdere aanpassingswerken uitgevoerd omwille van functionele redenen. Omdat de rekening van de elektrische verwarming hoog opliep in deze periode, werden er in 1951 bronzen voorzetrampen in de voorgevel geplaatst, de noordzijde van het pand.

Afbeelding 59 : Plan van de bronzen voorzetrampen, geplaatst in 1951 (SAA, 326#5348 en 326#5349)

Afbeelding 60: Plan voor het hernieuwen van het dakterras (terras verdieping 2), 1952 (SAA, 326#13079)

In 1952 werd ook het dakterras vernieuwd : er werd een nieuw plafond gestoken (de twee zuilen in 1.15 waren of worden dan weg gebroken), met daarop een constructie van gewapend beton en holle baksteen platen onder een laag roofing en vriesvast beton.

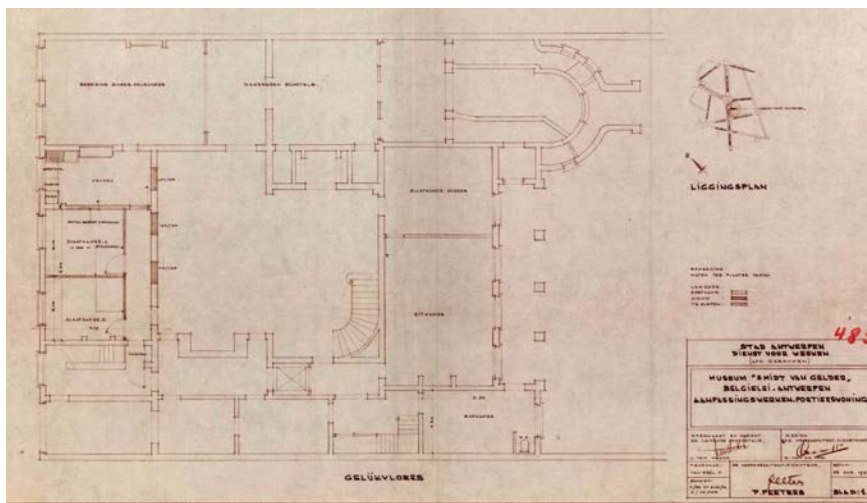
In deze periode werd tegen de achtergevel een brandladder aangebracht. Enkele vazen ter bekroning van de balustrade van het dakterras werden weggenomen.

Met het overlijden van Smidt van Gelder op 11 december 1956, werd niet alleen de bestaande collectie verder uitgebreid met zijn persoonlijke collectie, maar ook het museum met de derde verdieping, waartussen 1963 en 1981 het Rubenianum werd gehuisvest onder leiding van Nora De Poorter. De dagelijkse leiding van het museum lag sinds 1959 in handen van Hélène Ballings-Melis, assistent-dienstleider bij de Kunsthistorische Musea: zij organiseerde onder meer in 1961 een kleine herdenkingstentoonstelling voor Ridder Smidt van Gelder.

Zoals reeds eerder gemeld, werd het pand door de stad gebruikt om er occasioneel feestelijke ontvangsten te organiseren voor diplomaten en internationale organisaties. Kwam er aanvankelijk een traiteur uit de buurt aan te pas, dan werd in 1967 de dienstingang heringericht voor de 'bereiding van diners-déjeuners' (0.1) en het 'dresseren van schotels' (0.8).

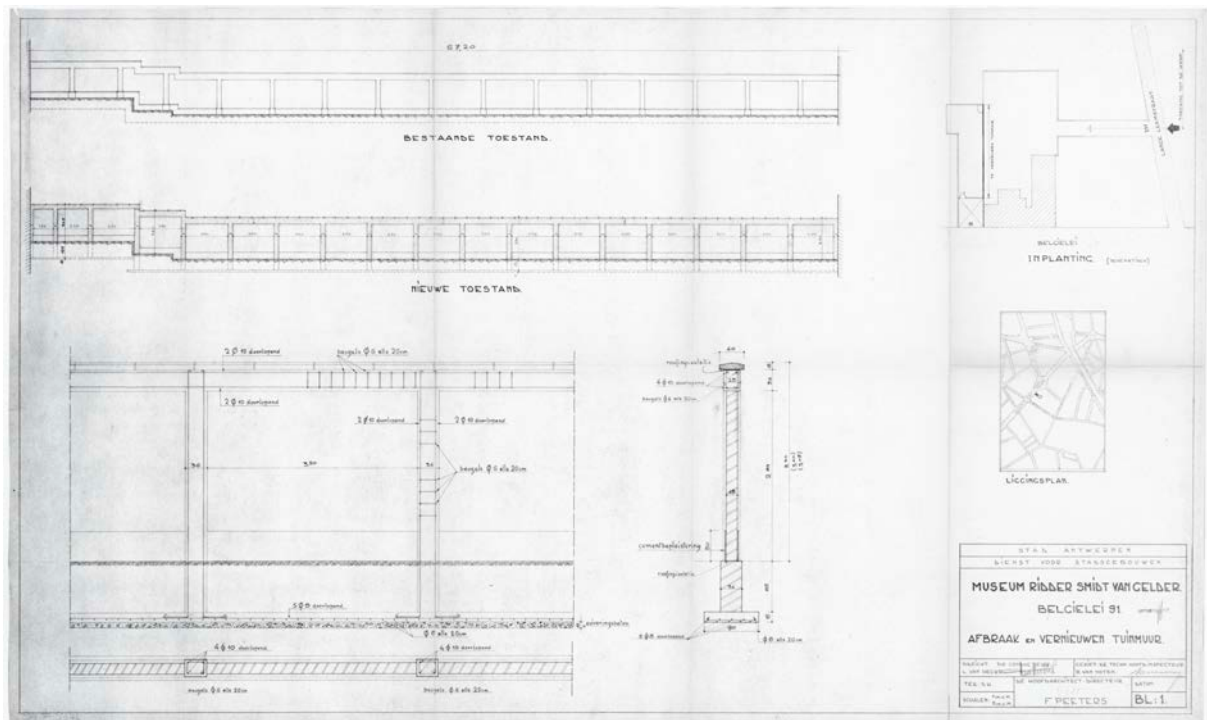
Verder werd er een portierswoning ingericht. De vroegere keuken aan de straatkant (0.2) werd in drie ruimtes opgedeeld, namelijk een keuken en twee slaapkamers voor de kinderen. Drie van de vier doorgangen tussen 0.2 en de centrale hal werden hierbij dicht gemetseld. De ouders sliepen aan de overzijde van de centrale hal in de intussen opgesplitste vroegere Vlaamse kamer (0.15). De andere helft van de ruimte was de zitkamer van de conciërge met ernaast een badkamer en sanitair onder het Chinees cabinet (0.16).

Vermoedelijk werd toen de draagvloer van de bovenliggende ruimte vernieuwd in beton. Nadien werd een nieuw plafond met imitatie balken en beplanking aangebracht.

Afbeelding 61 : Inrichting van een portierswoning in 1967 (SAA DWG#2884)

In 1967 werd de rechtse tuinmuur afgebroken en vernieuwd. Hiertoe werden de hoge populieren van de muur verwijderd. Er zijn ook plannen van 1971 voor herstellingen aan de overige tuilmuren. Het is niet duidelijk welke werken toen werden uitgevoerd.

Afbeelding 62 : Plan voor afbraak en vernieuwen van de tuinmuur, 1967 (SAA 94#5346)

Na de heropbouw van de tuinmuur werd ook de tuinaanleg licht gewijzigd. Ook aan de andere zijde van de tuin werden de hoge populieren verwijderd. In het centrale grasplein aansluitend bij de woning werd een pad aangelegd met aan weerszijden een rechthoekige border met lage beplanting. De vier kleine fonteinën werden afgebroken. In de grasperken werden stroken met bloemen voorzien. Achteraan in de tuin zijn bomen geplant. Er werden bijkomende beelden opgesteld op het nieuwe pad. De borstbeelden achteraan in de tuin zijn vervangen door vazen. Omtrent deze werken zijn geen verdere gegevens gevonden in het archief.

Afbeelding 63 : Zicht op de oostelijke tuinmuur in 1960 met op de voorgrond het nieuw aangelegde pad met aan weerszijden plantenperken.

Afbeelding 64 : Zicht op de grote fontein en het verhoogde terras achteraan de tuin.

Hoewel Smidt van Gelder het hele huis rijkelijk had aangekleed met een donkere goudbruine wandbespanning was het interieur na 35 jaar aan een opwaardering toe. Voor de herinrichting van de ruimtes werd nu een historiserende inslag gekozen, eerder dan de modernistische opvattingen van Smidt van Gelder. In 1975 werd geopteerd voor een variatie van zeer licht gekleurde wandbekleding in Lyonese zijde. In 1982 werden werken uitgevoerd om het terras aan het voormalige fumoir (1.7) waterdicht te maken.

Afbeelding 65 : Heraankleding van het fumoir (1.7) in 1975

Afbeelding 66 : De gele zaal (1.1) in 1996
(voormalig salon)

Afbeelding 67 : De voormalige eetkamer (1.2) in 1996, met
roze wandbespanning

De collectie zelf was intussen nauwelijks veranderd. Toen op 2 februari 1987 brand uitbrak in zaal XI (2.6) kon deze zich snel uitbreiden naar de aanpalende zalen X (2.1) en XII (2.9), omdat er geen brandbeveiliging aanwezig was. Hoewel het slechts om vier zalen van de eerste verdieping ging en er maar een beperkt aantal stukken onherroepelijk verloren gingen, was er aanzienlijke water-, rook- en roetschade, ook op de onderliggende verdieping en op het gelijkvloers, waar een deel van de collecties wapens en textiel van het Etnografisch museum waren opgeslagen. Ook het interieur, waaronder de wandbespanning, had ernstige schade geleden.

2.5 PERIODE 1987-HEDEN

Na de brand in 1987 kon het museum alleen nog op afspraak en in groep worden bezocht. Clara Vanderhenst werd in deze periode als verantwoordelijke conservator aangesteld. Verder werd het museum nog steeds gezien als 'guesthouse' van het stadhuis. Er werd gestart met de opmaak van een wetenschappelijke inventaris (identificatie). In deze periode werden beperkte restauratiewerken aan de collectiestukken uitgevoerd en dit in onderling overleg met de docenten en studenten van de Afdeling Conservatie en Restauratie van Hogeschool Antwerpen (nu Artesis Hogeschool). Intussen verhuisden de waardevolle stukken naar het Stedelijk Depot op de Luchtbal. In 1991 werd het textiel gereinigd, zo ook van het meubilair. Door het KIK werd een onderzoeksrapport opgemaakt inzake de (slechte) toestand van het textiel.

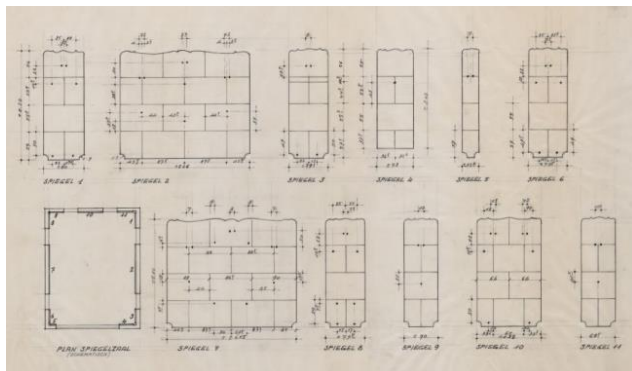
In aanloop naar 1993, het jaar waarin Antwerpen Culturele hoofdstad van Europa werd, werd een begin gemaakt met de renovatie van het pand. In eerste fase dienden werken uitgevoerd te worden in functie van de

heropening van de eerste en tweede verdieping van het museum. De ramen van de tweede verdieping in de achtergevel zijn in 1988 vervangen door nieuw schrijnwerk met dubbele beglazing. In 1990 werd het centrale raam in de achtergevel van het fumoir (1.7) vervangen. De raamverdeling werd hernomen. De tussenregels zijn echter zwaarder uitgevoerd dan oorspronkelijk. De Chinese kamer (1.14) werd ontmanteld om zwambestrijding mogelijk te maken. Nadien werd de lambrisering hersteld. De spiegels werden in 1991 vervangen. Er werden gaatjes in geboord, zodat de schilderijen terug op hun oorspronkelijke plaats konden hangen. Eveneens in 1990 werd het sanitair op de tweede verdieping vernieuwd (2.6).

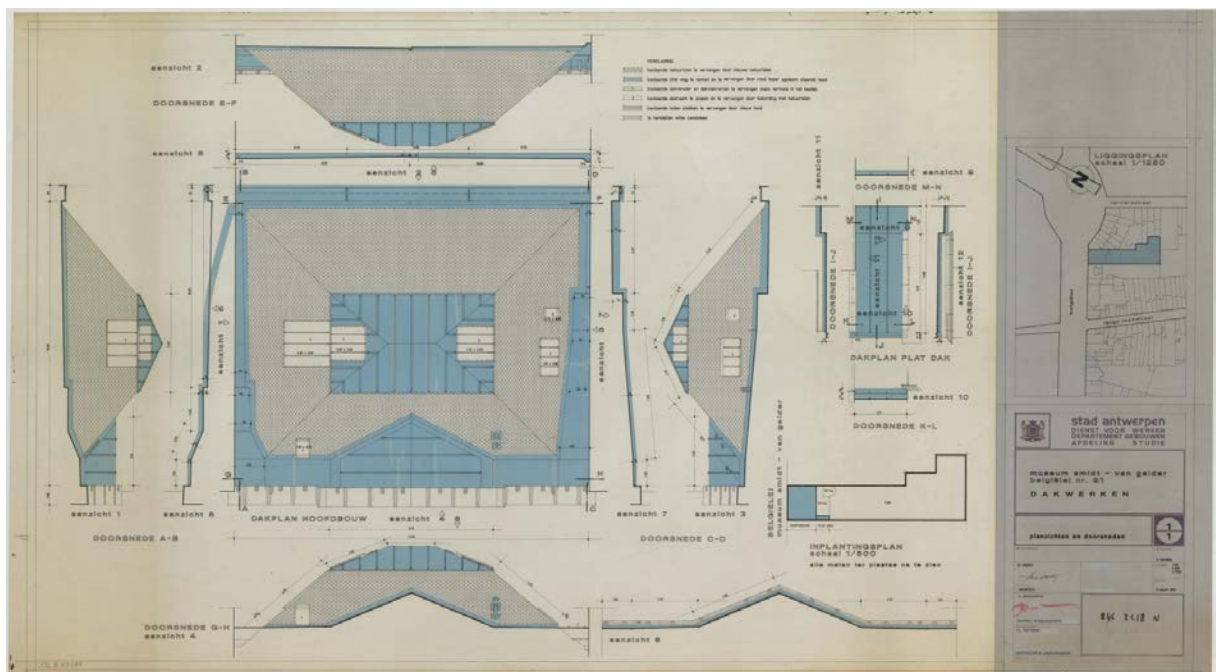
In 1992 lijkt alles klaar voor de heropening van het museum. De herinrichting van de eerste en tweede verdieping werd afgerond. De parketvloeren werden bijgewerkt, er werd herschilderd en de wandbekleding werd hersteld. Er werden traplopers en nieuwe gordijnen aangebracht. De verwarming, verlichting en beveiliging werd in orde gesteld. Op de gelijkvloerse en de derde verdieping worden voorlopig geen werken uitgevoerd.

De reinigings- en herstelwerken aan de voorgevel en de dakwerken zijn beëindigd. De dakbedekking, goten en regenwaterafvoeren werden vernieuwd in koper. Uit het bestek van deze werken blijkt dat de elementen die vervangen werden voordien uitgevoerd waren in zink. Een enkel dakraam werd dicht gemaakt.

De voorgevel werd gereinigd, gerestaureerd en verhard. Het houtwerk en het ijzerwerk werd geschilderd. Het dossier voor de achtergevel is in opmaak. Achteraan de tuin werden in 1990 drie bomen geveld.

Afbeelding 68 en 69 : In 1991 werden de spiegels in het Chinese kabinet vervangen (SAA, 326#25164)

Afbeelding 70 : Plan voor het vernieuwen van het dak, 1991 (SAA 326#13089)

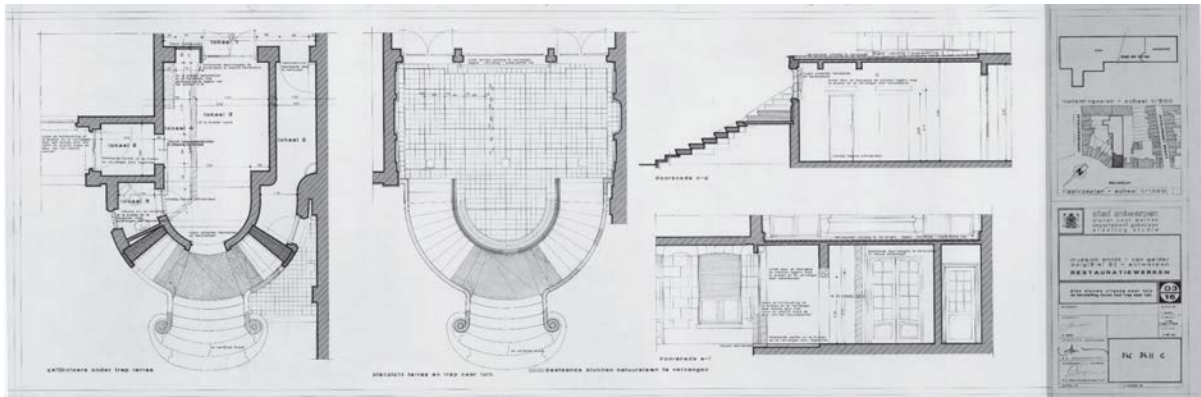
De werken aan de achtergevel en de tuinmuren worden uiteindelijk aangevat in 1995 en een jaar later afgerond. De natuursteen in de achtergevel, de dakterrasbalustrade op de erker en de monumentale tuintrap werden hersteld. Sterk verweerde elementen werden vernieuwd. In de tuinmuren werden enerzijds stenen

vervangen en werden anderzijds herstellingen met plastische steenrestauratiemortel uitgevoerd. Instabiele delen werden gedemonteerd en herplaatst. Verweerd voegwerk werd hernomen. De bepleisterde nissen werden herschilderd.

Alle muren, inclusief beeldhouwwerk en bekroningen, werden gereinigd en voorzien van een waterwerende en oppervlakteversterkende behandeling.

Er werd een nieuwe doorgang naar de tuin gemaakt vanop het gelijkvloers door het uitbreken van de borstwering van een raam (links van de overdekte buitenruimte, 0.18). Het bestaande schrijnwerk van de gelijkvloerse en eerste verdieping werd hersteld.

Het plafond boven de overdekte buitenruimte (0.18) werd hersteld. De dakdichting van het terras van de eerste verdieping werd hersteld. De terrastegels werden herplaatst of vernieuwd.

Afbeelding 71 : Realiseren van een nieuwe uitgang naar de tuin en herstellen van de trap in natuursteen, 1992 (SAA 576#56 03.13)

In een verslag van 1992, het dossier was toen in opmaak, wordt melding gemaakt van de reorganisatie van de berging en de doorgang op de gelijkvloerse verdieping en het inrichten van twee polyvalente zalen en nieuw sanitair. In ruimte 0.16 werd nieuw sanitair voorzien. Lokalen 0.17 en 0.18 werden opnieuw ingericht. Vloeren in ceramiek en mozaïek werden hersteld en gedeeltelijk vernieuwd. In de kleine lokaaltjes onder de trap werd de wandbetegeling hersteld. Ruimte 0.16 werd volledig opnieuw betegeld. De bepleistering van wanden en zolderingen werd vernieuwd en er werd herschilderd. De twee polyvalente zalen waren vermoedelijk voorzien in de voormalige keuken (0.2) en Vlaamse zaal (0.15). Mogelijk werden toen de tussenwanden van ruimte 0.2 uitgebroken en werden 3 dubbele deuren gerealiseerd naar ruimte 0.1 en 0.5. In de Vlaamse zaal waren tot 2001 nog een plafond van imitatiebalken en beplanking, een houten lambrisering en 2 haardwangen in witgrijze marmer aanwezig.

Verder werden er zwambestrijdingswerken en betonherstellingen uitgevoerd. Alle metaal en houtschrijnwerk van de achtergevel werd herschilderd.

Afbeelding 72 : Zicht op de tuin naar de woning toe voor de heraanleg, 1988 (foto beschermingsdossier DA 002360)

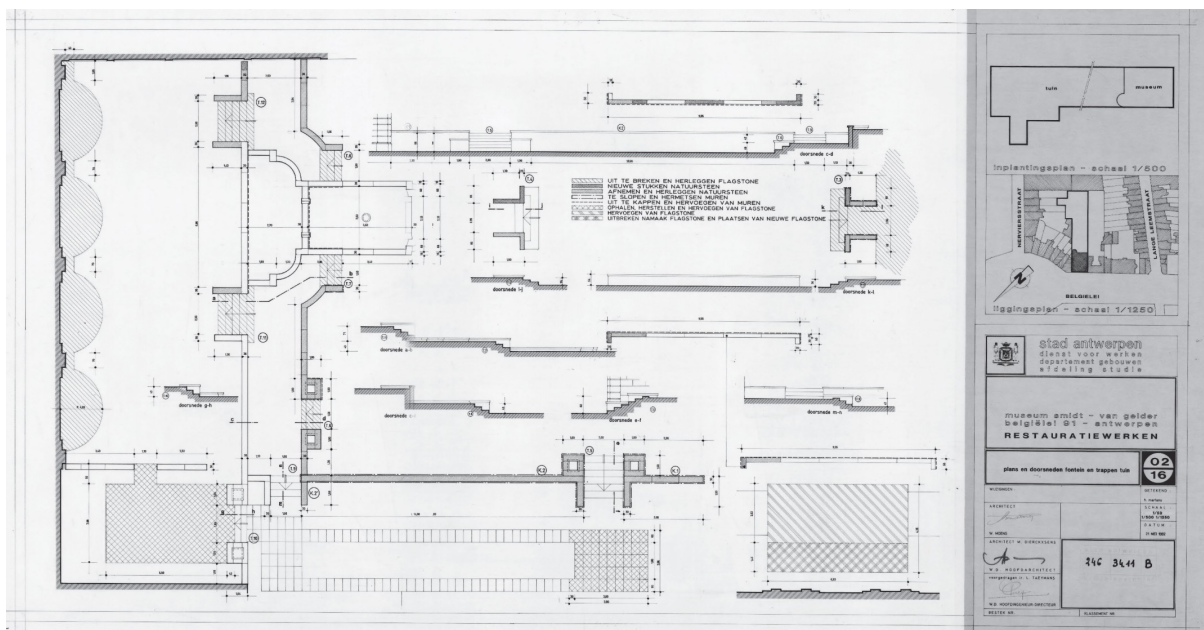

Afbeelding 73 : Zicht op de tuin naar het zuiden, voor de heraanleg, 1988 (foto beschermingsdossier DA 002360)

Gelijktijdig werden de bouwkundige elementen in de tuin aangepakt. De terrassen werden herlegd en gedeeltelijk vernieuwd. De breukmuurtjes werden gedemonteerd en hermetst. De houten balken van de pergola's werden vervangen. De tuinornamenten werden gerestaureerd.

Met het oog op het herstel van de vier fonteinen in het grote grasperk werd in 1995 door de afdeling Opgravingen van de stad Antwerpen onderzoek gedaan naar de opbouw van de fonteinen. De bekuiping was opgetrokken in metselwerk. De opstaande wanden en de rand van de vloer (8 cm) was vermoedelijk bekleed met een groen gevlekte cementtegels (29,5 x 29 1,6 cm). De bodem was verder voorzien van een cementering. De sproeikoppen bevonden zich in het midden.

De vier fonteinen werden in 1998 gereconstrueerd. De kuipen werden echter voorzien van een polyesterbekleding. Er werden nieuwe pompen en sproeikoppen geplaatst. De grote fontein achteraan in de tuin werd terug in werking gesteld. Het waterniveau van deze fontein werd later (1999) verhoogd. De muurtjes werden hoger opgetrokken en de vijverwand in polyester werd eveneens verhoogd.

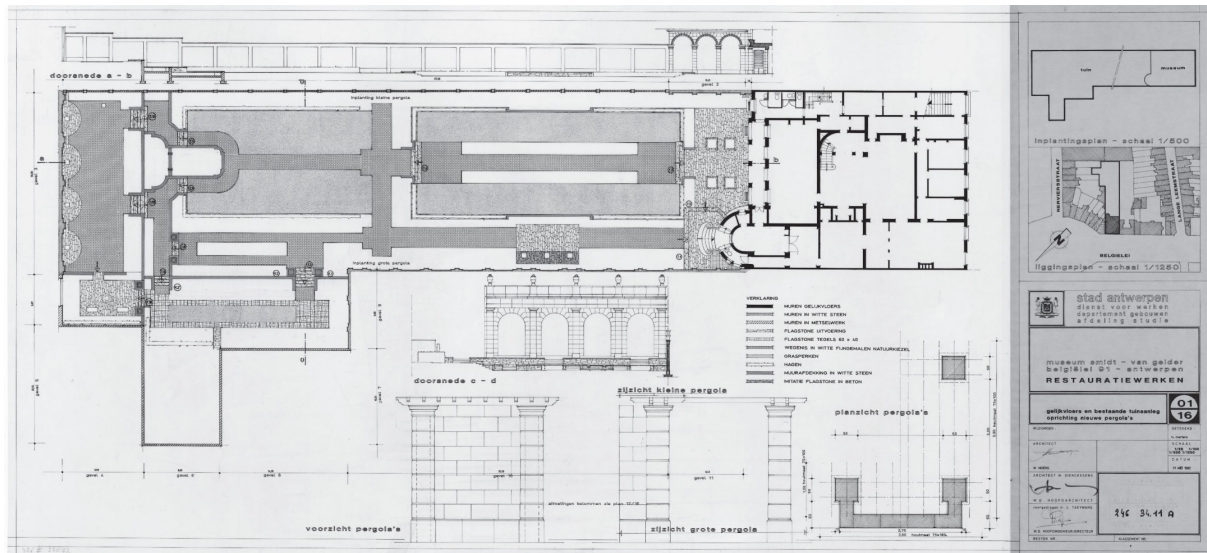

Afbeelding 74 : Plan en doorsneden fontein en trappen in de tuin, 1992 (SAA, 576#56 02.16)

Voor de heraanleg van de beplanting werd advies gevraagd aan Herman van den Bossche, inspecteur Monumenten en Landschappen. Er werd een heel repertorium planten aangekocht zodat de modernistische tuinaanleg ook klopte op het vlak van de begroeiing en beplanting.

Ook werden twee nieuwe pergola's opgericht naar model van deze op het ontwerpplan van de tuin. In een brief van C. Vanderhenst uit 1993 wordt ook verwezen naar de aanwezigheid van pergola's in de kelder. Aangezien deze niet zichtbaar zijn op foto's uit 1948 wordt echter aangenomen dat deze in de oorspronkelijke tuin niet verwezenlijkt werden.

In een brief van Herman van den Bossche uit 1995 wordt ook melding gemaakt van terracottapotten en plantenkuipen, vermoedelijk voor op het terras. Deze zijn echter niet meer aanwezig.

Afbeelding 75 : Plan gelijkvloers en bestaande tuinaanleg, oprichting nieuwe pergola's, 1992 (SAA, 476#56 01.16)

De beelden en vazen werden terug opgesteld in de tuin, o.a. op de rand van de grote fontein.

Afbeelding 76 : De tuin na restauratie, 2003

In afwachting van heropening van het museum, eerst voorzien in 1997 en later in 1999, werd in 1996 een beknopte museumgids in *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen* gepubliceerd. Sinds 1995 werden alle stedelijke ontvangsten uit het museum geweerd.

Op de agenda van een vergadering eind januari 1996 staan opnieuw inrichtingswerken op het programma. Er zijn opnieuw herstellingen aan parketvloeren nodig. Het schilderwerk dient bijgewerkt te worden. Er zijn ernstige aantastingen door insecten vastgesteld. Bovendien is er nood aan de herinrichting van de portiersloge en de vestiaire.

In 1997 werd opnieuw een zwam- en boktoraantasting ontdekt achter de lambrisering en onder de parketten in 6 van de 13 museumzalen. Een professionele firma zorgde voor de verwijdering van beide plagen. In 1997 werden omwille van veiligheid luiken aangebracht aan de ramen van de tweede en derde verdieping van de achtergevel. Aan de voorgevel werden vlaggenmasten bevestigd om zo de herkenbaarheid als museum te verbeteren.

De visie op het imago van het museum wijzigde in 1997. Schepen Eric Antonis mikte niet meer op een facelift van het museum, maar op een erkenning van het museum op het hoogste landelijk niveau, te vergelijken met het Rubenshuis en het Museum Mayer van den Bergh. Daarvoor diende aan een veel hoger eisenpakket voldaan dan aanvankelijk ingeschat. In 1999 werd een nieuw ontwerp opgesteld door architect Stéphane Beel, dat werd goedgekeurd door het College en aanbesteed. In 2001 werd gestart met de ontmantelingswerken van het gebouw. Een deel van de draagvloeren van de gelijkvloerse verdieping werden uitgebroken. De tussenwand met schrijnwerk tussen ruimte 0.8 en 0.14 werd verwijderd, evenals vele deuren van de

gelijkvloerse verdieping. De ramen van ruimte 0.15, uitgevend in de tuin, werden uitgenomen. De afwerking van wanden en plafonds van de gelijkvloerse verdieping werd grotendeels afgenomen. Op de eerste verdieping werd het textielbehang afgenomen. De aankleding van ruimte 1.12 werd ontmanteld : het bovenlicht naar de traphal (1.13) en de lambrisering werd uitgenomen. Op de tweede verdieping werden de deuren en omlijstingen van de traphal en naastliggende sanitair gedemonteerd. Het textielbehang in de slaapkamers (2.4 en 2.5) werd verwijderd. De haard in slaapkamer 2.9 werd gedemonteerd. Ook de parketvloeren, de plafonds en de haarden (incl. schouwkanalen) van de derde verdieping werden verwijderd. Deuren en omlijstingen werden afgenomen. Ook de zolderverdieping werd grotendeels gestript. Tijdens uitvoering van de werken werd echter vastgesteld dat de toestand van het pand slechter was dan aanvankelijk ingeschat. In 2001 werden de werken stilgelegd. De geplande heropening in 2002 diende uitgesteld: de aanpassingswerken die vereist waren om het gebouw een grotere draagkracht en stabiliteit te geven, overstegen zodanig het geplande budget, dat alles tijdelijk werd bevroren. Omdat het gebouw niet langer werd gebruikt, was uit veiligheidsredenen de elektriciteit uitgeschakeld, waardoor de marmeren schouwmantel probleemloos uit 1.7 kon worden uitgebroken en meegenomen. Ook in de tuin werden enkele objecten verwijderd (gestolen?) zoals de vergulde wereldbollen op de sokkels aan weerszijden van het verhoogde terras achteraan in de tuin.

Op 6 september 2002 werden het gebouw, de tuin en het interieur bij Koninklijk Besluit als monument beschermd door het Agentschap Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed Vlaanderen omwille van hun artistieke en historische waarde.

3. BESCHRIJVING en INVENTARIS van de erfgoedelementen binnen de afbakening – huidige toestand

3.1 PLANNEN BESTAANDE TOESTAND EN FOTO'S

Zie bijlage 7 en 8.

3.2 PLANOPBOUW EN EXTERIEUR

Het Hotel Thijs is opgetrokken in beaux-artsstijl en de gevelopstand is geïnspireerd op de Franse hotels uit de 18de eeuw. Hiervan wijken enkel het gelijkvloers, dat uitgewerkt werd als een geblokte sokkel, en de hoofdingang, die uiterst rechts geplaatst is, af.

Het gebouw is zeven traveeën breed en heeft (zolder en kelder inbegrepen) zes bouwlagen. De gevel is opgetrokken in Euvillesteen, met een plint in blauwe hardsteen. De middelste drie traveeën werden als een risaliet uitgewerkt, bekroond door een driehoekig fronton met beeldhouwwerk van putti en met composiet pilasters en een groot balkon op consoles. De zware kroonlijst rust op consoles.

De rondboogpoort loopt door tot de eerste verdieping en wordt bekroond met een rond bovenlicht met omlijsting. Tussen beide zien we een gesculpteerd mannenhoofd tussen festoenen. Uiterst links bevindt zich de dienstingang. De rondboogpoort en de dienstingang zijn voorzien van sierlijk smeedwerk. Ook de rechthoekige ramen van de gelijkvloerse verdieping worden m.b.v. smeedwerk afgeschermd. Op de eerste en tweede verdieping zien we getoogde achtkvaksramen in een omlijsting met uitspringende boog. De ramen van de eerste verdieping hebben bijkomend een horizontale lijst op consoles. T.h.v. het balkon zijn vleugeldeuren aangebracht. Deze hebben een omlijsting in schouderboogvorm met een decoratie van schelpen, C-motieven en bladeren. Aan de ramen van de tweede verdieping zijn balusters geplaatst. De ramen van de derde verdieping zijn t.h.v. het middenrisaliet rond uitgewerkt. In de naastliggende traveeën zien we rechthoekige vensteropeningen.

Afbeelding 77 : De voorgevel aan de Belgiëlei 91, 2015 (MWA)

Afbeelding 78 : Detail van de gevelbekroning met composietkapitelen, fronton met beeldhouwwerk van putti en de oculi t.h.v. de derde verdieping, 2015 (MWA)

Afbeelding 79 : Detail van het ronde raam boven de poort met gesculpteerd mannenhoofd tussen festoenen, 2015 (MWA)

Het houten schrijnwerk van de voorgevel heeft, met uitzondering van kleine afwijkingen, allemaal een zelfde detaillering : sluiting met hol en dol, een geprofileerde makelaar en kleinhouten, en een zwaar geprofileerde steenlijst. De ramen van de derde verdieping hebben een opdeling in kleinere glasvlakken dan deze op de overige verdiepingen. Voor het houten schrijnwerk werden in 1951 messing voorzetramen geplaatst. Het beslag van de ramen is veelal uitgewerkt in messing, met rijkelijk versierde draaiespanjolets in de ontvangst- en verblijfsruimtes en eenvoudigere espanjolets in de secundaire ruimtes.

Afbeelding 80 : Detail van een draaiespanjolet in messing, 2015 (MWA)

Afbeelding 81 : Detail van een espanjolet met eenvoudigere detaillering, 2015 (MWA)

De achtergevel is eveneens opgetrokken in Euvillesteen. Hij heeft een asymmetrisch gebouwde erker van vier traveeën breed, onder een groot terras met een balustrade en siervazen in natuursteen. Naast de erker zit rechts een kleiner terras met een gebogen bordes, dat met een sierlijke dubbele trap met smeedijzeren leuning toegang geeft tot de tuin. Aan de linker zijde bevindt zich op de eerste verdieping een uitkragend terras, eveneens met smeedijzeren balustrade. T.h.v. de eerste verdieping is de gevel rijker uitgewerkt. De centrale erker is voorzien van composietpilasters en sculpturen t.h.v. de ramen. Eenzelfde decoratie van rocailles en festoenen treffen we aan t.h.v. de dubbele trap. De wanden aan weerszijden van het terras (1.16) hebben een centrale nis met schouderboogvormige bekroning en een symmetrische versiering met een vissenkop, schelpen, guirlandes en bladeren.

Onder de erker bevindt zich een overdekte buitenruimte, grenzend aan de voormalige 'Vlaamse kamer'. De gevel van de tweede en derde verdieping is eerder sober uitgewerkt. De rechthoekige ramen hebben een eenvoudige natuurstenen omlijsting.

Het schrijnwerk van de gelijkvloerse verdieping is deels uitgenomen. Links zien we een getoogd zesvaksvenster. Aan de dubbele trap zijn nog enkele kleinere raampjes en een toegangsdeur bewaard

gebleven. De ramen zijn voorzien van smeedwerk. Het ronde raam aan de trap heeft een verdeling met smeedijzeren roeden.

Op de eerste verdieping zien we t.h.v. de terrassen dubbele vleugeldeuren, links met vast bovenlicht, rechts met ronde bovenlichten. De viervaksramen centraal in de gevel hebben een opdeling met kleinhouten. De detaillering van de ramen van de gelijkvloerse en eerste verdieping is dezelfde als deze van het schrijnwerk in de voorgevel. Enkel de deuren van het fumoir (en mogelijk van het Chinese kabinet) hebben een enkele sluiting i.p.v. hol en dol. Het schrijnwerk van de tweede en derde verdieping werd recenter vervangen. Op deze verdiepingen treffen we ook luiken aan. Deze zijn eveneens later vervangen. Op de eerste verdieping zijn t.h.v. de voormalige slaapkamer (1.15) en de Chinese kamer (1.14) rolluiken aangebracht.

Ook het beslag van de oorspronkelijke ramen in de achtergevel is vergelijkbaar met dit van de voorgevel.

Afbeelding 82 : De achtergevel, 2015 (MWA)

Afbeelding 83 : Detail van het ronde raam aan de dubbele trap met smeedijzeren roeden, 2015 (MWA)

Afbeelding 84: Detail van het ronde raam boven de vleugeldeuren van het fumoir, met straalsgewijze opdeling met houten roeden en gesculpteerde bekroning, 2015 (MWA)

Het hoofddak is een kap-met-plat met vier schilden. De kap is bekleed met leien. Het 'plat' dak erboven, evenals de goten en de regenwaterafvoeren, zijn momenteel uitgevoerd in koper. Het plat dak boven de Chinese kamer is ook bekleed met koper.

Afbeelding 85 : Het schilddak, bekleed met leien, met aansluitingen en top in koper, 2015 (MWA)

Het terras van de eerste verdieping is afgewerkt met rode tegels met een witte schijnvoeg. Op het terras van de tweede verdieping liggen cementtegels.

3.3 INTERIEUR

Dit hoofdstuk bespreekt achtereenvolgens de structurele opbouw van het pand en de interieurinrichting per verdieping.

Voor een gedetailleerde omschrijving per ruimte wordt verwezen naar de inventaris in bijlage 8. Deze inventaris werd opgemaakt in samenwerking met Studiebureau Lode De Clercq.

De draagstructuren van dit pand zijn doorheen de jaren veelvuldig aangepast. De vloeren boven de kelder zijn in hoofdzaak bakstenen troggewelfjes op stalen liggers. De meeste dragen van muur tot muur. Sommige zijn ondersteund door bijkomende stalen profielen.

De draagvloeren boven de gelijkvloerse, eerste, tweede en derde verdieping bestaan hoofdzakelijk uit houten roosteringen. Plaatselijk zijn stalen liggers aangebracht voor het opvangen van de bovenliggende muren, o.a. in de vloerplaat van de tweede verdieping boven het salon. T.h.v. de brandkast op de tweede verdieping is een stalen portiek gerealiseerd. De vloeren onder de centrale vestibule op de gelijkvloerse en de eerste verdieping zijn uitgevoerd in beton. Ook de draagvloeren onder de terrassen van de eerste en tweede verdieping en de draagvloeren boven de grote zaal achteraan de gelijkvloerse verdieping zijn bij latere verbouwingswerken vervangen door betonnen vloeren.

Het houten dakgebinte bestaat uit vier centrale portiekspanten boven de centrale zone, van waaruit spantbenen en noordbomen naar de buitenmuren lopen. Deze spantbenen worden door twee of drie trekkers met de kolom van het portiekspant verbonden. Opmerkelijk is het feit dat de kolommen en spantbenen

doorlopen tot onder de draagvloer van de zolder. De onderste trekbalken bevinden zich dus in de vertrekken van de derde verdieping. Een aantal trekbalken zijn doorbroken, vermoedelijk bij het realiseren van deuropeningen bij de inrichting van deze verdieping in de periode Thijs. Op de spantbenen en portieken rusten gordingen en vervolgens de kepers. De noordbomen en dakkepers dragen niet rechtstreeks op de muren, maar op de gootconstructies en op ingemetste opvangliggers (staal en hout) in de hoeken van het pand.

De ruimte-indeling van de woning stemt nog in grote mate overeen met deze uit de periode Thijs. Op de gelijkvloerse verdieping werden in de secundaire ruimtes regelmatig muren bijgebouwd en afgebroken i.f.v. de gewijzigde bestemming. De inbreng van de lift is te situeren in de periode 1905-1937 (vermoedelijk in de jaren '30).

De indeling van de eerste verdieping werd, op uitzondering van de dienstruimtes en de inbreng van de lift, behouden. Enkele dienstdeuren werden dicht gemaakt of uitgenomen. Op de tweede en derde verdieping werden voornamelijk ruimtelijke wijzigingen aangebracht in de secundaire ruimtes. Enkele deuren van de centrale hal op de tweede verdieping (2.7) werden dicht gemaakt. Vooraan op de derde verdieping werden enkele tussenwanden uitgebroken. Ook de beschotwanden van de zolder werden verwijderd.

De inrichting van de woning is in de loop der jaren sterk geëvolueerd. Algemeen kan gesteld worden dat de aankleding van de ruimtes het resultaat is van een sterke versobering van de rijkelijke interieurs in eclectische stijl uit het begin van de 20ste eeuw.

Op de gelijkvloerse verdieping verwijst vooral de aankleding van de centrale ruimte (0.5/0.9) nog naar de periode Thijs. Dit is één van de weinige ruimtes waar het plafond in 1937 niet werd aangepast omwille van de inbreng van indirecte verlichting. Ook de decoratie van wanden en plafonds en het schrijnwerk is nagenoeg intact. De doorgangen naar de voorste ruimte (0.2, destijds de keuken) en naar de Vlaamse kamer (0.15) werden evenwel gewijzigd. Enkele decoratieve elementen zijn weggenomen. Ook de schijnhaard in de nis werd afgebroken.

Afbeelding 86 : Zicht op de centrale hal op de gelijkvloerse verdieping (0.5/0.9), met op de achtergrond de voormalige keuken (0.2), 2015 (MWA)

Afbeelding 87 : Zicht op de centrale hal op de gelijkvloerse verdieping (0.5/0.9) met achteraan de trap naar de eerste verdieping, 2015 (MWA)

De voormalige studeerkamer (0.1) werd eveneens gespaard in de periode Smidt van Gelder. De haard en het plafond zijn nog nagenoeg intact. Het schrijnwerk is bewaard gebleven. In 1941 werd de nieuwe diensttoegang gerealiseerd. Recent werd ede vloer uitgebroken en de lambrisering verwijderd. De voormalige Vlaamse kamer (0.15) is volledig gestript. In de secundaire ruimtes die zich rond de hal bevinden werd de aankleding grotendeels uitgebroken. Hier en daar is nog een restant van de oude afwerking zichtbaar. Deze elementen hebben eerder een documentaire waarde.

Ook de hoofdingang (0.4), aansluitend bij de vestibule op de eerste verdieping, ademt nog de sfeer van Hertogs uit.

Afbeelding 88 : De voormalige studeerkamer (0.1a), 2015 (MWA)

Afbeelding 89 : De Vlaamse kamer (0.15), achteraan de gelijkvloerse verdieping, 2015 (MWA)

De interieurs op de eerste verdieping zijn beter bewaard gebleven. Ook hier zijn de ontvangstruimtes bij de inrichting tot privémuseum sterk versoberd. Vooral de trappen, de vloeren en de wanden van de toegang en van de vestibule zijn goed bewaard gebleven. Van de andere interieurs bleef ongeveer 50 procent bewaard, namelijk vooral de schouwen, de vloeren en een gedeelte van de lambriseringen. De zwaar geprononceerde kooflijsten in beton en de aanpassingen van de deuromlijstingen verwijzen naar de museuminrichting. De inrichting van het Chinese kabinet is eenduidig te situeren in de periode Smidt van Gelder.

Afbeelding 90 : Zicht van op het bordes (1.6) naar de vestibule (1.5) op de eerste verdieping, 2015 (MWA)

Afbeelding 91: Zicht op de vestibule op de eerste verdieping (1.8), met op de achtergrond de voormalige slaapkamer (1.15), 2015 (MWA)

Afbeelding 92 : Het voormalige salon (1.1), 2015 (MWA)

Afbeelding 93 : De voormalige eetkamer (1.2), 2015 (MWA)

Afbeelding 94 : Het fumoir (1.7), 2015 (MWA)

Afbeelding 95 : Het Chinese kabinet (1.14), 2015 (MWA)

Afbeelding 96 : De voormalige slaapkamer (1.15), 2015 (MWA)

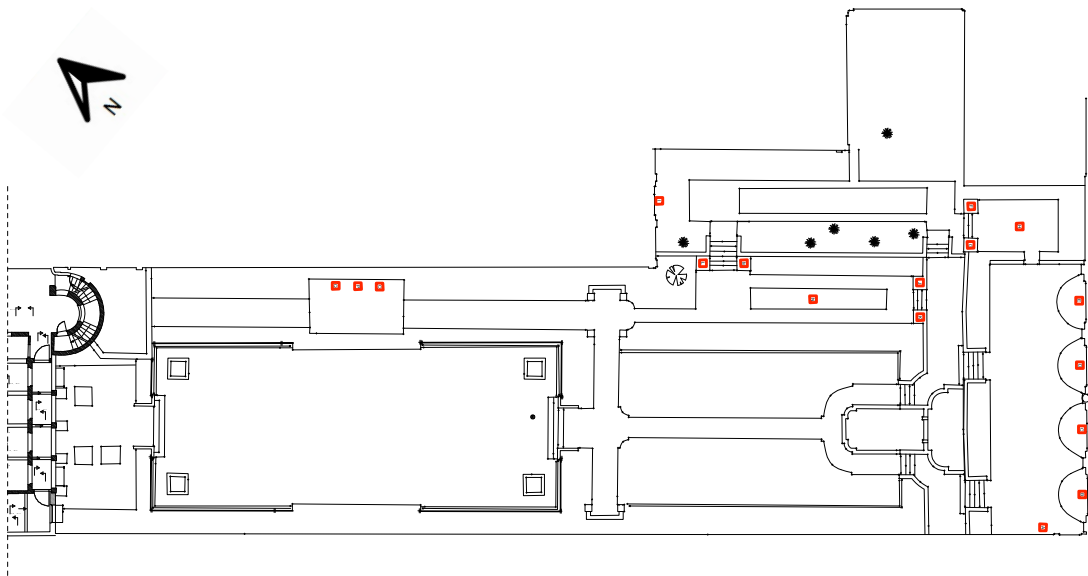
Van de oorspronkelijke inrichting van de tweede verdieping zijn enkel de schouwen en haardvloeren bewaard gebleven. Alle plafonds van deze verdieping zijn in 1937 verlaagd en voorzien van een zware kooflijst, uitgezonderd dat van de kamer met de 30 ton zware brandkast (2.2 en 2.3). De vloeren en deuromlijstingen dateren eveneens uit de periode Smidt van Gelder.

Ook de derde verdieping werd recent grondig aangepakt. Vloer- en plafondafwerkingen en haarden werden verwijderd. Enkel in de centrale hal (3.7) is de lambrisering van 1905 behouden. De deuren in neoclassicistische stijl uit deze periode zijn na uitname gestockeerd in het gebouw.

De dienstrap aan de achterzijde van de woning kent nog zijn vroeg 20ste-eeuwse aankleding in neoclassicistische stijl (0.13-2.13). T.h.v. de tweede verdieping is de doorgang in de periode Smidt van Gelder aangepast (2.13). Op de gelijkvloerse verdieping werd de vloer uitgebroken (0.13).

3.4 TUIN¹

De tuin strekt zich uit van de zuidoostelijke gevel of tuingevel van het gebouw tot de muur met boogvelden op de perceelgrens achteraan. De verschillende tuinniveaus zijn van elkaar gescheiden door keermuren met verschillende hoogte en door trappen. De keermuren zijn opgetrokken uit rechthoekig gekapte stenen in Belgische *grès* met uitsparingen in het metselwerk voor 'rotsplanten'. Ze zijn deels afgedekt met een 'rollaag' van Belgische *grès* en deels met dekstenen in witsteen. De traptreden bestaan uit gezaagde witsteen of *flag stones* in Belgische *grès*. Een terras in *flag stones* sluit tegen de tuingevel van het gebouw aan en maakt door zijn uitgespaarde vierkanten plantvakken integraal deel uit van het tuinconcept.

Afbeelding 97 : grondplan van de tuin (met de positie van beelden en vazen in rood)

De tuinniveaus situeren zich rondom een langgerekt rechthoekig grasveld en bestaan uit een noordoostelijk gelegen wandelpad met begeleidende plantenboorden, achterin gelegen terrassen met een centrale waterpartij en een zuidwestelijk gelegen plantenboord als pendant voor de noordoostelijke plantenboorden. Het centrale grasveld telt in de vier hoeken vierkante waterbekkens met *flag stone* omranding. Een uitbreiding van de tuin situeert zich in de oostelijke hoek. De rechthoekige uitbreiding heeft quasi dezelfde verhoudingen als de tuin zelf.

Afbeelding 98 : Zicht op de tuin van op het terras van de tweede verdieping, 2016 (MWA)

Afbeelding 99 : Zicht op de tuin van op het terras achteraan in de tuin, 2016 (MWA)

¹ De inventarisatie van de beplanting is opgenomen in bijlage 9.

Afbeelding 100 : Terras aansluitend bij de woning, 2016 (MWA)

Afbeelding 101 : Grote fontein en terras achteraan in de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 102 : Klein terras in flagstones, aansluitend bij het Astridbad, 2016 (MWA)

Afbeelding 103 : Grasperk in de verbrede zone van de tuin, 2016 (MWA)

Het architectonisch karakter van de tuin wordt nog versterkt door de hoge, gepleisterde en vaalgeel geschilderde muren met boogvelden. Aansluitend bij de woning is aan weerszijden een muur in natuursteen opgetrokken met drie verdiepte boogvormige. In de velden boven de bogen is een strikmotief aangebracht. Het geheel wordt bekroond door een balustrade en vazen. In aansluiting met de achtergevel zien we een voluut.

Afbeelding 104 : Zuidelijke tuinmuur in aansluiting met de woning, 2016 (MWA)

Afbeelding 105 : Noordelijke tuinmuur in aansluiting met de woning, 2016 (MWA)

De zuidwestelijke tuinmuur is opgebouwd uit baksteenmetselwerk en beton. Aan de noordoostzijde is de muur verder opgetrokken in natuursteen. Het betreft een aaneenschakeling van arcades met bepleisterde nissen en een natuurstenen bekroning. Ter hoogte van het achterhuis op één van de percelen in de Nerviërsstraat is de muur hoger opgetrokken.

Afbeelding 106: Noordelijke tuinmuur, 2016 (MWA)

Afbeelding 107 : Noordelijke tuinmuur t.h.v. het achterhuis in de Nerviërsstraat, 2016 (MWA)

Afbeelding 108: Tuinmuur achteraan het perceel, 2016 (MWA)

Afbeelding 109 : Tuinmuur ter hoogte van de verbreding van de tuin, 2016 (MWA)

Ook tegen de achterwand van de tuin en ter hoogte van de verbreding van het perceel zijn de tuinen muren in natuursteen gerealiseerd. De achterste tuinmuur is iets hoger opgetrokken en wordt bekroond met vijf vazen. De muur ter hoogte van de verbreding heeft slechts één centrale boogvormige nis. De zijtraveeën zijn volledig in natuursteen uitgewerkt. De bekroning is rijkelijk versierd met aan weerszijden voluten en centraal een halfreliëf met schelp- en krulmotief.

De overige muren aan de oostzijde van de tuin, in de verbrede zones, zijn opgetrokken in baksteenmetselwerk en zijn afgewerkt met een cementering.

Twee pergola's onderstrepen de architectonische stijl. De pergola's zijn opgetrokken in natuursteen bekroond met een houten latwerk.

De tuin blakert van de lente tot de late herfst in de felle zon. De vier waterbekkens en de centrale waterpartij met hun fonteintjes en overloop geven de tuin een bijkomend zuiders karakter. De bekuipung van de fontein bestaat uit polyester. In de achterwand van de grote fontein is een natuurstenen spuer in de vorm van een vis ingewerkt, in de voorste kuip staat een spuer in de vorm van een kikker, gezeten op een bol. Het water loopt via twee natuurstenen spuers over van de ene kuip in de andere.

Afbeelding 110 : Spuwer in de vorm van een vis, 2016 (MWA)

Afbeelding 111 : Spuwer in de vorm van een kikker, 2016 (MWA)

Ten slotte wordt de architectonische stijl nog benadrukt door de evenwichtige en proportionele spreiding van planten van dezelfde soort of cultuurvariëteit over de tuin, met aandacht voor hoogte, habitus, bladvorm, kleuren en geur.

In de plantenborders staan hoofdzakelijk wintergroene planten met relatief geringe afmetingen, voornamelijk in cultuurvariëteiten met bonte bladeren. Ook opgaande coniferen en dwergconiferen zijn nadrukkelijk aanwezig. De wintergroene planten met hun bont blad harmoniëren met de vaalgele tuilmuren en beklemtonen het zuiders karakter. Het zuiders element wordt nog versterkt door de vele sterk zoet geurende planten in de tuin, zoals de Mexicaanse oranjebloesem, de schijnhulst, de Portugese laurier, de rondbladige Japanse liguster die vanaf de lente tot de late herfst in de verzengende zon staan te blakeren.

Lage, rechthoekig geschoren langwerpige blokken van Japanse *Hino*-azalea's met kleine roze en karmijnrode bloemen brengen kleuren in de tuin die refereren aan de kleuren van de indrukwekkende collectie Europees porselein van wijlen ridder Smidt van Gelder en aan de kleurzettingen van het interieur.

De tuin telt een aantal zeldzame planten uit de beginperiode, waaronder de mirtebladige schijnhulst (waarschijnlijk de Belgische kampioen), de Japanse of Beale's mahonie, de Portugese laurier.

De inventarisatie van de beplanting is opgenomen in bijlage 9.

De tuin is verder aangekleed met diverse beelden, vazen en tuinmeubilair. Voor de achterwand staan vier vazen opgesteld : aan weerszijden twee vazen met guirlandes, centraal twee vazen met saters en nomaden. Voor de noordelijke muur staan, centraal van het grote grasperk, twee vazen aan weerszijden van een beeld van de jonge Hercules. Ook in de verbrede zone van de tuin staan drie vazen : één voor de natuurstenen tuinmuur, twee aan weerszijden van het trapje naar het achterste terras.

Afbeelding 112 : Vaas met guirlandes voor de achterwand in de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 113 : Vaas met saters en nomaden voor de achterwand in de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 114 : Noordelijke tuinmuur met opstelling van het beeld van de jonge Hercules tussen twee vazen, 2016 (MWA)

In het verlengde van het wandelpad staan vier putti, die de vier seizoenen voorstellen, opgesteld. In dit perk staat ook een gietijzeren vaas.

Afbeelding 115 : Putti, voorstelling van de lente en de winter, 2016 (MWA)

Afbeelding 116 : Putti, voorstelling van de zomer en de herfst, 2016 (MWA)

In de pergola's staan twee gietijzeren banken. Achteraan in de tuin vinden we twee natuurstenen bankjes met voluutvormige poten.

Afbeelding 117: Gietijzeren bank in één van de pergola's, 2016 (MWA)

Afbeelding 118 : Natuurstenen bankje achteraan in de tuin, 2016 (MWA)

Voor een gedetailleerde omschrijving van de objecten in de tuin wordt verwezen naar de inventaris in bijlage 8.

3.5 ROEREND KUNSTBEZIT

Cultuurgoeederen

Zie bijlage 6

Kunstvoorwerpen

De collectiestukken van het voormalig museum Smidt van Gelder zijn overgebracht naar het stedelijk depot op de Luchtbal. Er is een oude inventarislijst (1960) beschikbaar.

3.6 DIAGNOSENOTA

Deze nota geeft een overzicht van de belangrijkste problemen van het gebouw. De opmerkingen uit het verslag van Monumentenwacht (inspectienummer : A-02/10599/2015/B, dd. 12.10.2015) zijn opgenomen in deze nota.

Stabiliteit

Algemeen kan gesteld worden dat de stabiliteit van het gebouw twijfelachtig is en dit ten gevolge van vele ondoordachte aanpassingen in het verleden.

De muren zijn op een klassieke wijze gefundeerd door middel van een gemetste en verbrede funderingszool. Door het uitdiepen van de kelder ligt de aanzet van de fundering nu gedeeltelijk boven het huidige kelderniveau. De fundering is bijgevolg onvoldoende inzake draagkracht.

De overspanning van de houten vloerlagen is plaatselijk zeer groot wat aanleiding geeft tot sterke doorbuiging van de vloeren. Door de vele aanpassingen (van tweewoonst tot stedelijk museum) is de opbouw van deze vloeren zeer heterogeen (combinatie van houten en stalen balken). De vloeren voldoen niet aan de huidige normering inzake draagkracht en brandweerstand. De zoldervloer is reeds grotendeels uitgebroken. Aan de noordoostzijde van het gebouw vertonen enkele houten draagbalken brandschade.

De zichtbare stalen draagprofielen in de vloeren zijn roestig. Aan de achtergevel in het fumoir is het staalprofiel ernstig verroest. Het metaal bladdert af.

De betonnen draagvloeren zijn over het algemeen in goede staat. De balken en vloeren vertonen plaatselijk betonrot. Ook de bakstenen gewelven van de kelderverdieping zijn in goede staat. Aan de noordoostzijde van het gebouw zijn de welfsels grotendeels uitgebroken.

Rond de houten diensttrap van de tweede naar de derde verdieping is de vloer verzakt. Op verschillende plaatsen is er wit mycelium aanwezig en enkele draagbalken en enkele planken van de bordessen zijn sterk ingerot (kubisch rot). Dit alles wijst op aantastingen van de huiszwam, vermoedelijk t.g.v. een (oud?) lek aan de regenwaterafvoer.

Afbeelding 119 : Roestvorming van de stalen ligger tegen de achtergevel in het fumoir (1.7), aantasting door zwam van de houten draagbalken, 2015 (MWA)

Afbeelding 120 : Kubisch rot van de plankenvloer van het bordes van de trap tussen de tweed en de derde verdieping, 2015 (MWA)

Boven het ronde raam en boven de deur in de achtergevel van het fumoir (1.7) vertoont het metselwerk

ernstige scheurvorming en verzakkingen. De houten latei boven de deur is verzakt en wordt gestut. Op het terras van de tweede verdieping zijn nieuwe terrastegels aangebracht, vermoedelijk op de bestaande afwerking. Dit opbouwpakket vormt een enorme belasting. Mogelijk is dit de reden van de scheurvorming in de wand tussen het fumoir en de voormalige slaapkamer (wand dwars op de achtergevel).

Afbeelding 121: Scheurvorming en verzakkingen in de achtergevel van het fumoir (1.7), 2015 (MWA)

Afbeelding 122 : Scheurvorming in de dragende wand tussen fumoir (1.7) en voormalige slaapkamer (1.15), 2015 (MWA)

De dakconstructie is volledig opgebouwd in hout, met houten spanten en houten gordingen. Deze constructies zijn niet meer vlak en zijn ondergedimensioneerd wat betreft sterkte. De dakstructuur is bovendien in de loop der jaren, vaak onkundig, aangepast. De kepers dragen niet meer af in de muren, maar rusten op de gootconstructie of op de balklagen van de zoldervloer. Verschillende trekkers van de spanten zijn onderbroken. Sommige spanten hebben geen draagvlak meer. De dragende balken onder de gootconstructies hebben vaak onvoldoende of geen opleg in de wand. Dragende tussenmuren en schouwen werden t.h.v. het zolderniveau weggebroken. Er zijn op diverse plaatsen reeds schoringen aangebracht. De zuidwestelijke gordingen ter hoogte van het daklicht buigen sterk door doordat de overspanning te groot is.

Afbeelding 123 : Detail van de dakstructuur, links achteraan de woning (3.9): de dubbele houten ligger waarop de kepers en de goot afsteunen, is tegen de schuine ligger in de hoek bevestigd, 2015 (MWA)

Afbeelding 124 : Detail van de dakstructuur (3.1): de kepers worden onderaan niet gesteund, de draagbalkjes van de goot zijn tegen de kepers bevestigd , 2015 (MWA)

Afbeelding125 : De trekker van het spant is onderbroken, de draagmuur is weggebroken 3.5/3.8), 2015 (MWA)

De draagkracht van de bestaande muren in metselwerk is, op enkele uitzonderingen na, voldoende.

Exterieur

De gevels, dekstenen, balustrades en vazen in Euvillesteen vertonen oppervlakkige verwerking. Plaatselijk zijn stukjes weggefallen of komt er beperkte scheurvorming voor. Plaatselijk is het steenwerk van het fronton afgebrokkeld. Het voegwerk is her en der ingescheurd of weggespoeld.

Afbeelding 126 : Verwerking van één van de balusters van het balkon aan de voorgevel, 2015 (MWA)

Afbeelding 127 : Het voegwerk van de dekstenen scheurt plaatselijk in, stukjes natuursteen vallen weg , 2015 (MWA)

Afbeelding 128 : Oppervlakteverwerking van de vazen, 2015 (MWA)

Afbeelding 129 : Breuk van een van de balusters van het balkon achteraan de woning , 2015 (MWA)

Afbeelding 130 : Ernstige vervuiling van de voorgevel, 2015 (MWA)

De verankeringen, balkonbalustrade, trapleuningen, vlaggenmasthouders, deuren, diefijzers, zolenschrapers, en de duimen waaraan de luiken werden opgehangen vertonen lichte tot sterke roestvorming. Plaatselijk is het steenwerk rond deze verankeringen ingescheurd. Verschillende kappen rond de verankeringspunten van de balustrades zijn doorgeroest.

De balkonvloer aan de achtergevel is dwars doorgescheurd. De balustrade is roestig met scheurvorming rond de verankeringspunten in de balkonvloer tot gevolg.

Afbeelding 131 : Roestvorming van de verankeringen van de balustrade, 2015 (MWA)

Afbeelding 132: Roestvorming van de voetenschraaper, 2015 (MWA)

Afbeelding 133 : Scheurvorming van het balkon, links tegen de achtergevel, 2015 (MWA)

De leibedekking van het hoofddak is in redelijk goede staat. Hier en daar zijn er leien gebroken met lekken tot gevolg. Voornamelijk t.h.v. de aansluitingen met de dakramen worden lekkages vastgesteld en dit t.g.v. slecht geplaatste of verweerde loden slabben.

De koperen daken en gootbekledingen zijn slordig uitgevoerd. Verschillende soldeernaden zijn ingescheurd door onvoldoende uitzettingsmogelijkheid onder invloed van temperatuurschommelingen. De vernageling van nokken en hoekkepers komt los. Plaatselijk zijn onvakkundige herstellingen uitgevoerd, o.a. met stopverf en roofing. De dakhelling van het plat dak boven de Chinese kamer is onvoldoende.

Bovengenoemde problemen met de dakdichting geven reeds aanleiding tot inrotting van de onderliggende structuren. In de Chinese kamer en de naastliggende traphal wordt een ernstige zwamaantasting vastgesteld.

De dakdichting van de terrassen vertoont lekken met gevolgschade aan de interieurafwerking tot gevolg. In het voormalige fumoir wordt eveneens een ernstige zwamaantasting vastgesteld aan de achtergevel. Ook op onderdelen van de lambrisering worden zwamsporen vastgesteld.

Afbeelding 134 : Plaatselijk zijn leien gebroken of weggevallen, 2015 (MWA)

Afbeelding 135 : Lekkages zijn voornamelijk een gevolg van slordige aansluitingen, 2015 (MWA)

Afbeelding 136 : Vochtschade aan de dakstructuur t.g.v. lekkages in de dak- en gootdichtingen, 2015 (MWA)

Afbeelding 137 : Houtaantasting door insecten (3.2/3.3), 2015 (MWA)

Afbeelding 138 : Zwamaantasting in het Chinese kabinet (1.14) t.g.v. lekkages in het dak, 2015 (MWA)

Afbeelding 139 : Vochtschade aan de wandafwerking aan de diensttrap t.g.v. lekken in de gootdichting (3.13), 2015 (MWA)

Afbeelding 140 : Waterstagnatie op het balkon t.g.v. een gebrekkige afvoer, 2015 (MWA)

Het oorspronkelijke houten schrijnwerk vertoont vochtschade. Het ronde raam aan de trap in de tuin vertoont ernstige inrottingen. Aan de binnenzijde komt het raamkader los. Het houtwerk boven de achterdeur is ingerot. De terrasdeuren op de eerste verdieping zijn onderaan ingerot. De deuren en ramen klemmen. De metalen raamverdeling van het ronde raam vertoont roestvorming. Aan de ramen ontbreken condensgoten en -afvoeren of zijn deze verstopt. Het schilderwerk van het buitenschrijnwerk is verschaald en bladdert af. De luiken hangen door en werden bovenop niet voorzien van een afdekking. Verschillende luiken zijn beschadigd, de planken zijn losgekomen. Hier en daar is het houtwerk ingerot. Enkele luiken zijn zodanig beschadigd dat ze kunnen loskomen.

Afbeelding 141 : Detail van een buitendeur in het Chinese kabinet (1.14) : de onderregel is ernstig ingerot, 2015 (MWA)

Afbeelding 142 : Detail van één van de ramen van de voormalige slaapkamer (1.15) : steen- en waterlijst zijn ingerot, 2015 (MWA)

Afbeelding 143 : Detail een raam in de voorgevel : het schilderwerk is sterk verschaald, 2015 (MWA)

Afbeelding 144 : De verbindingen van de luiken komen los, waardoor deze uitzakken, enkele latten zijn reeds weggefallen, 2015 (MWA)

Interieur

De wand-, plafond- en vloerafwerking en het binnenschrijnwerk vertonen op verschillende plaatsen vochtschade ten gevolge van oude en plaatselijk ook acute lekken aan de dakbedekking, aansluitingen, goten en afvoeren.

Op enkele plaatsen werd de plafondafwerking verwijderd (om de vloerstructuur te controleren). In enkele kamers werd het parket uitgebroken. Er is ook schade t.g.v. de brand in 1987, waarbij voornamelijk vochtschade aan de parketten t.g.v. bluswater.

Afbeelding 145 : Vochtschade aan de parketvloer t.g.v. bluswater (2.1), 2015 (MWA)

Afbeelding 146 : Vochtschade aan de vloer van het fumoir (1.7) t.g.v. een gebrekkige sluiting van de deur, 2015 (MWA)

Afbeelding 147 : Vochtschade aan de deur tussen salon (1.1) en eetkamer (1.2) t.g.v. bluswater, 2015 (MWA)

Afbeelding 148 : Vochtschade aan de lambrisering van het salon (1.1), 2015 (MWA)

Tuin

De tuinmuren met arcadebogen in natuursteen zijn in redelijk goede staat. De natuurstenen profiellijsten en dekstenen zijn licht verweerd. In de travee aansluitend met de dubbele trap naar het terras (1.16) vertoont de muur vochtschade. In de tweede travee van links wordt bovenaan de achterwand van de tuin barstvorming vastgesteld. Het voegwerk is plaatselijk weggevalen. De bekronende vazen zijn sterk vervuild. De bepleistering in de velden vertoont barstvorming en de verf komt plaatselijk los t.g.v. de begroeiing met klimop. De plinten in blauwe hardsteen zijn in slechte staat. Deze van de zijmuren vertonen barstvorming en oude herstellingen komen los. Achteraan de tuin komen de platen volledig los van het achterliggend parament. Er groeien planten op de muur.

De tuinmuren aan weerszijden van het terras op de eerste verdieping (1.16) vertonen lichte oppervlakteverwerking. Het voegwerk met cement komt plaatselijk los.

Afbeelding 149 : De plint in blauwe hardsteen van de tuinmuur achteraan komt los van het achterliggend parament , 2016 (MWA)

Afbeelding 150 : Barstvorming en loskomen van oude herstellingen in de plint in blauwe hardsteen van de tuinmuren, 2016 (MWA)

Afbeelding 151 : Barstvorming links bovenaan de tuinmuur achteraan het perceel, 2016 (MWA)

Afbeelding 152: Vochtschade aan de bepleistering van de tuinmuur t.h.v. de dubbele trap, 2016 (MWA)

Afbeelding 153 : Tuinmuur aan het terras op de eerste verdieping, 2016 (MWA)

Afbeelding 154: Tuinmuur aan het terras op de eerste verdieping, 2016 (MWA)

De natuursteen van de wand t.h.v. de verbreding van de tuin vertoont meer oppervlakteverwering dan de andere muren. Van de dekstenen en het lijstwerk zijn vele stukjes natuursteen weggevallen.

Afbeelding 155 : Verwering van de tuinmuur in natuursteen, t.h.v. de verbreding van de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 156 : De rechtse tuinmuur in baksteenmetselwerk en beton vertoont betonrot, 2016 (MWA)

De rechtse tuinmuur, in baksteenmetselwerk en beton, vertoont betonrot. Stukken zijn reeds weggevallen en de wapening ligt hier bloot. Het voegwerk is plaatselijk weggevallen, zowel in het parement als onder de deksteen.

De tuinen muren achteraan de tuin, t.h.v. de verbreding, bestaan uit baksteenmetselwerk met een cementering. De cementering vertoont ernstige barstvorming en valt plaatselijk weg.

De fonteinen zijn niet meer in werking. De elektrische voedingen zijn doorgesneden. Het voegwerk van de omranding in flagstones en van de dekstenen in natuursteen komt los. Plaatselijk zijn reeds stenen weggevallen. Het schilderwerk op de bekuiping van de fonteinen schilfert af. De bodem van de grote fonteinen achteraan de tuin vertoont ernstige blaasvorming en is gebarsten. De sokkel van de kikker in de grote fontein vertoont barstvorming. De kikker zelf staat los. De spuwer in de vorm van een vis in de achterliggende fontein is ernstig verontreinigd.

Afbeelding 157 : Fontein rechts achteraan in het grasperk. De elektrische voeding is doorgesneden. Een steen van de omranding is weggevallen, 2016 (MWA)

Afbeelding 158 : De bodem van de grote fonteinen vertoont blaasvorming en is gebarsten, 2016 (MWA)

Afbeelding 159 : De kikker, gezeten op een bol, in de grote fontein achteraan de tuin staat los, 2016 (MWA)

Afbeelding 160: De spuwer in de vorm van een vis is verontreinigd, 2016 (MWA)

Van de keermuurtjes in breuksteen is het voegwerk plaatselijk weggevallen. Enkele stenen zijn los gekomen. Het metselwerk van de muur achter de grote fontein is instabiel. Algemeen is ook het voegwerk van de dekstenen van de keermuurtjes verweerd. Plaatselijk liggende dekstenen los.

Afbeelding 161 : Het keermuurtje achter de grote fontein is scheefgezakt, 2016 (MWA)

Afbeelding 162 : Het voegwerk van de keermuurtjes en de dekstenen is verweerd, 2016 (MWA)

Afbeelding 163 : De natuursteen van de pergola's is ernstig verontreinigd, 2016 (MWA)

Afbeelding 164 : Het houtwerk van de pergola's is ingerot en vertoont zwamaantasting. Stukken hout zijn weggevallen, 2016 (MWA)

De natuursteen van de pergola's is ernstig verontreinigd. Het houtwerk is sterk ingerot en vertoont zwamaantasting. Van de kleine pergola zijn er reeds stukken weggevallen.

Afbeelding 165 : Detail van het houtwerk van de pergola's in de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 166 : Detail van het houtwerk van de pergola's in de tuin, 2016 (MWA)

Op de grintpaden en tussen de tegels groeit gras. Enkele flagstones van de trappen liggen los.

De beelden en vazen in de tuin vertonen biologische verontreiniging en mosgroei. De doken ingewerkt in de vazen vertonen roestvorming wat aanleiding geeft tot barstvorming van de natuursteen. Van één van de vazen achteraan de tuin is reeds een stuk weggevallen. De witte natuursteen vertoont ook oppervlakteverwerking waardoor vele kleine stukjes natuursteen zijn weggevallen. De bovenrand van verschillende vazen vertoont vorstschade, stukken van de rand barsten los. Het voegwerk tussen de verschillende delen van de vaas is plaatselijk verweerd. De sokkel in blauwe hardsteen van het Hercules-beeld vertoont vele fijne barsten.

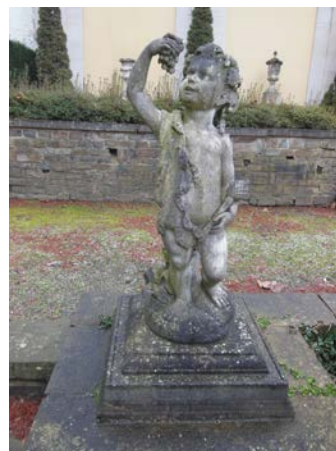
Afbeelding 167 : Roestvorming van de dook in de vaas opgesteld voor de achterwand van de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 168 : Detail van de bekronende granaatappel van een vaas achteraan in de tuin, 2016 (MWA)

Afbeelding 169 : Barstvorming in de sokkel in blauwe hardsteen van het Herculesbeeld, 2016 (MWA)

Afbeelding 170 : Putto in witte marmer, voorstelling van de herfst, 2016 (MWA)

Afbeelding 171 : Detail van een vaas opgesteld achteraan in de tuin. De bovenrand vertoont barstvorming, 2016 (MWA)

Afbeelding 172 : Detail van een vaas opgesteld achteraan in de tuin, 2016 (MWA)

Achteraan in de tuin staat een sokkel in blauwe hardsteen, zonder bekroning.

De vaas in gietijzer, opgesteld in het verlengde van het wandelpad, vertoont roestvorming. Aan de basis schilfert de verf af.

Afbeelding 173 : Gietijzeren vaas, 2016 (MWA)

Afbeelding 174 : Detail van de gietijzeren vaas. Er wordt roestvorming vastgesteld, 2016 (MWA)

De bankjes in natuursteen achteraan de tuin vertonen oppervlakteverwerking. De gietijzeren bankjes zijn verontreinigd.

Afbeelding 175 : Sokkel in blauwe hardsteen. De bekroning ontbreekt, 2016 (MWA)

Afbeelding 176 : Ter hoogte van de pergola's staan gietijzeren banken opgesteld, 2016 (MWA)

Afbeelding 177 : Bank in natuursteen achteraan de tuin, 2016 (MWA)

Wat betreft de beplanting horen volgende elementen typologisch niet thuis in de tuin : de gesnoeide kegels van gewone taxus en de haag achter de Hino-azalea's tegen de zuidelijke tuinmuur. Ook de bolrond gesnoeide gewone buxus past niet geheel, al was het maar omwille van de storende geur die hij verspreidt en die in schril contrast staat met de zwoele geuren van de andere wintergroene planten.

Ook de bladverliezende glansmispel 'Red Robin' met zijn rood uitlopend blad stoort in het plantenpalet. De Pontische rododendrons storen omwille van de veel te grote, niet geurende bloemen in verhouding tot alle andere bloemen in de tuin, inclusief de kleinbloemige *Hino-azalea*'s.

Op de dwergvormen van fijne spar na zijn ook de in 1994 aangeplante dwergvormen van coniferen niet echt op hun plaats.

Ook kan de vraag gesteld worden of de Californische cipressen (*Chamaecyparis lawsoniana*) te behouden zijn en of de recentere aangeplante slangeden (*Araucaria araucana*), de archetypische boom van Le Corbusier, hier wel op zijn plaats staat.

Afbeelding 178 : Taxushaag achter de Hino-azalea's tegen de zuidelijke tuinmuur, 2016 (MWA)

Afbeelding 179 : Bolrond gesnoeide *Taxus baccata Aurea*, 2016 (MWA)

4. BESCHRIJVING van de ERFGOEDWAARDEN

Het gebouw werd op 6 september 2002 bewaard als monument wegens de artistieke en historische waarde.

Volgende verantwoording is opgenomen in het beschermingsbesluit :

Artistieke waarde : Gebouw opgericht in 1904 in een eclectische stijl geïnspireerd op de Franse hotels naar ontwerp van architect Jozef Hertogs. Na 1937 inwendig aangepast tot privé-museum van Pieter Smidt van Gelder om zijn verzameling rond West-Europese kunstnijverheid tentoon te stellen.

Historische waarde : Gebouw opgericht in 1904 naar ontwerp van architect Jozef Hertogs. Een van de weinige monumentale restanten van de luxueuze bebouwing die op het einde van de 19de en begin 20ste eeuw ontstaan was rond de aanleg van het 'Quartier Léopold' gevormd door de assen van de vroegere Leopoldlei (thans Belgiëlei) en de Charlottalei.

De ontwerper van deze meesterwoning was Joseph Hertogs (1861-1930). Andere voorname woonhuizen van zijn hand zijn het hotel Good en het hotel von der Becke aan het Koning Albertpark. Hij is echter vooral gekend van de neomoorse synagoge, van de neoromaanse evangelische kerk te Antwerpen en van de warenhuizen Leonhard Tietz te Antwerpen en à l'*Innovation* te Brussel. Minder gekend is zijn betrokkenheid bij de restauratie van enkele 18de-eeuwse gebouwen van Van Bourscheit en het feit dat hij ook het Museum Mayer van den Bergh ontwierp in neogotische stijl.

Ook voor het ontwerp van deze woning viel Hertogs terug op zijn grondige kennis van de 18de-eeuwse hotels en van de diverse neostijlen die hij hier rijkelijk heeft toegepast voor de aankleding van de woning. In dit opzicht is deze woning een typisch voorbeeld van de gangbare bouwwijze en eclectische stijl uit het begin van de 20ste eeuw.

Pieter Smidt van Gelder (1878-1956) is geboren in een uitzonderlijk kapitaalkrachtige familie, die zeer actief was in het opbouwen van generaties papierfabrieken. Zelf zette hij zijn eerste stappen in het familiebedrijf rond 1900. Een erfenis langs moederszijde maakte dat hij vanaf 1908 voltijds zijn passie voor kunst en cultuur kon uitleven. Door zijn vele buitenlandse reizen had hij een netwerk van internationale contacten opgebouwd. Hij sprak vloeiend Frans, Engels, Duits, Spaans en Russisch, wat onderhandelingen met antiquairs en kunstdealers vergemakkelijkte. De kunstcollecties van Smidt van Gelder situeren zich tussen 1600 en 1900 en zijn uitgesproken West-Europees van herkomst. De collectie omvatte objecten uit verschillende stijlperiodes : late barok, rococo, neoclassicisme en andere neostijlen (1650- 1900). Het museum is in de eerste plaats gewijd aan de toegepaste kunsten, meer bepaald de luxenijverheid. Het bezit uitgebreide collecties meubels en binnenhuiskunst, Oosters porselein (exportporselein), Westerse ceramiek en verder vitrinevoorwerpen en *objets-de-vertu*. Daarnaast is er ook nog een schitterende collectie schilderijen van vooral Hollandse meesters. In 1937, hij was toen 60 jaar, heeft Smidt van Gelder Amsterdam verlaten om het Antwerpse stadshotel Thys te betrekken. De aanpassingen die vanaf 1937 aan het gebouw gebeurd zijn, dienen steeds gezien te worden i.f.v. het tentoonstellen van zijn rijke kunstcollectie. Zijn inziens vroegen deze objecten om een meer sobere achtergrond met als gevolg de sterke vereenvoudiging van de lambriseringen en wandaankledingen. De veelvuldige deuren werden als storend ervaren voor de circulatie in het museum en werden dan ook gedeeltelijk uitgenomen. Tenslotte werden de plafonds voorzien van zwaar geprononceerde kooflijsten waarop indirecte verlichting aangebracht werd. Deze ingrepen zijn waardevol als getuige van de opvattingen van Smidt van Gelder inzake museuminrichting, maar ook van de gangbare restauratiepraktijk in de jaren '30.

Het gebouw heeft behalve een historische en artistieke waarde ook een belangrijke *culturele waarde* omwille van zijn verankering met het joodse internationale zaken- en bankgebeuren. De opdrachtgever voor de ingrijpende verbouwing van de tweewoonst tot meesterwoning in 1905 was Edouard Thijs-Cateaux (1868-1914), een belangrijk bankier en zakenman. Zijn privébank, de *Banque de Reports, de Fonds Publics et de Dépôts* lag aan de basis van het ontstaan van de *Banque d'Anvers* en dus van de latere Generale Bankmaatschappij. Hij richtte bovendien de Antwerpse elektriciteitsmaatschappij en de Antwerpse trammaatschappij op. Daarnaast was hij betrokken bij niet minder dan 80 ondernemingen over vier continenten verspreid. Edouard Thijs was ook stichtend lid van de commissie die de Olympische Spelen (1928) en de Wereldtentoonstelling (1930) te Antwerpen zouden organiseren. Hij bezat ook het kasteel van Brasschaat dat eveneens ingrijpend verbouwd werd door architect Hertogs. Deze woning getuigt van de wooncultuur van de rijke bevolgingsklasse in deze periode.

Het gebouw in zijn huidige toestand heeft vele *architecturale kwaliteiten* :

- De prominente ligging aan de Belgiëlei en het rondpunt.
- De monumentale voorgevel.
- De grote en prachtige tuin.
- Het zicht op de tuin en de overgangszones onder de vorm van al dan niet overdekte terrassen.
- Het monumentale en bijzonder ruimtelijk ensemble of continuüm van inkomhal, traphal met bordessen, ontvangsthall op de hoofdverdieping en tenslotte de trap naar de tweede verdieping.
- Deze ruimtelijke kern wordt op de hoofdverdieping omringd door grote pronksalons in enfilade.
- De centrale hal van het lagere gelijkvloers lijkt het pendant van de bovenliggende, en de ruime gebogen trap suggereert vanuit deze ruimte een gelijkaardig continuüm naar de hoofdverdieping. Maar in tegenovergestelde richting - van hoofdverdieping naar het gelijkvloers - is deze ruimtelijke continuïteit hoegenaamd niet aanwezig.
- De plafondhoogte van 3m op het gelijkvloers lijkt beperkt in verhouding tot de monumentale afmetingen op de hoofdverdieping. De ruimte achter de voorgevel is vanwege het contact met de straat redelijk aangenaam, de ruimte aan de achterzijde is meer bevoorrecht door het zicht op de tuin en de mooie loggia als overgang.
- Door de schikking van een aantal hoofdzakelijk vierkante kamers rond de centrale rechthoekige hal, bezit de tweede verdieping een andere identiteit. Ondanks de ruime afmetingen van elke kamer heerst hier een sfeer van intimiteit.

Zoals reeds eerder gesteld zijn de gevelopbouw en de ruimte-indeling van het pand volledig terug te voeren naar de vroeg 20ste-eeuwse verbouwing van het pand.

De latere toevoeging van de dienstingang aan de voorgevel en de plaatsing van de bronzen voorzetramen worden niet als storend ervaren. De centrale ramen op de gelijkvloerse verdieping zijn mogelijk vervangen. Deze sluiten stilistisch echter aan bij de oorspronkelijke ramen en integreren goed.

De achtergevel werd in 1937 (gedeeltelijk) heropgebouwd. Ook hier wordt deze ingreep niet als storend ervaren. De nieuwe ramen op de tweede en derde verdieping doen echter afbreuk aan de beeldwaarde van de gevel. Ook de afbraak van de markies boven het terras met dubbele trap is een spijtige zaak.

De dakansluitingen en dakbedekking werden in de loop der jaren gewijzigd. Omwille van de geringe zichtbaarheid van op de straat en in de tuin, zijn deze aanpassingen aanvaardbaar.

Bij de waardestelling van de interieurs kan er een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de ruimtes die nog historische interieurelementen bevatten en de ruimtes die totaal ontmanteld zijn.

Op de gelijkvloerse verdieping vormt de centrale ruimte een belangrijke getuige van de oorspronkelijke inrichting door Hertogs. De voormalige studeerkamer werd eveneens gespaard in de periode Smidt van Gelder. In de overige ruimtes die zich rond de hal bevinden werd de aankleding grotendeels uitgebrouwen. Hier en daar is nog een restant van de oude afwerking zichtbaar. Deze elementen hebben eerder een documentaire waarde.

De rijkelijke interieurs van Hertogs op de eerste verdieping zijn beter bewaard gebleven. De aanpassingen door Smidt van Gelder in 1937 worden in eerste instantie als storend ervaren. De zware kooflijsten verstoren de proporties van de ruimte. Het ontbreken van de deuren geeft enerzijds een grote ruimtelijke werking, anderzijds wordt het evenwicht en de ervaring van de ruimtes op zich verstoord. Bovendien zijn deze ingrepen zonder de aanwezigheid van de collecties niet herkenbaar.

Van de oorspronkelijke inrichting van de tweede verdieping zijn enkel de schouwen bewaard gebleven. Ook hier worden de zware kooflijsten uit 1937 als storend ervaren. Bovendien lopen ze hier voor de ramen, wat ook het gevelbeeld verstoord. De deurlijsten met palmetten en de nieuwe doorgangen onder gedrukte korfboog worden eerder als amateuristisch ervaren.

Op de derde verdieping wordt vooral waarde gehecht aan de lambrisering in de centrale hal en aan de neoclassicistische deuren. Hierbij moet wel vermeld worden dat de lambrisering mogelijk reeds werd aangepast of gedeeltelijk vernieuwd na het verplaatsen van deuren. Ook in de omringende ruimtes worden dezelfde deuren aangetroffen. De verdere interieurafwerking wordt niet als waardevol beschouwd.

De inrichting van de diensttraphal achteraan de woning wordt als uiterst waardevol beschouwd, met uitzondering van de aanpassingen op de tweede verdieping.

De dakstructuur is opgebouwd uit de oorspronkelijke spanten, noordbomen en gordingen (deels). Talrijke aanpassingen vanuit functionele overwegingen doen echter afbreuk aan de waarde van het geheel. Ook de houten draagvloeren zijn in het verleden meermaals aangepast en hersteld. Algemeen kan gesteld worden dat het gebouw *stabiliteits-technisch* gezien minder waardevol is.

Ook de tuin heeft een *artistieke en historische waarde*. De tuin is aangelegd naar een ontwerp uit 1940 van George Wachtelaer, Antwerps tuinarchitect, medeoprichter van de Belgische Vereniging van Tuin- en Landschapsarchitecten en oud-voorzitter van de Koninklijke Tuin- en Landbouw Maatschappij.

George Wachtelaer legde enkele jaren later ook de tuin aan van de Villa Landing in Astene, een toonaangevende realisatie van Henry Van de Velde. Deze tuin met uitzicht op de Leie was een 'schuchtere oefening in Nieuwe Zakelijkheid' en was opgefleurd met beelden van G. Minne en J. De Decker. In Lokeren ontwierp Wachtelaer het Prinses Josephine-Charlottepark met uitzicht op de Durme (1952). Verder werd hij betrokken bij de inrichting van de zeer symmetrische aangelegde tuin van het kasteel Cappenberg in Hove (1978), en leverde hij ook ontwerpen voor de aanleg van de Rubenstuin en de tuin van het Kolveniershof in Antwerpen.

Uit de heel onvolledige en niet gebied dekkende inventaris van tuinen en parken van Vlaanderen blijkt dat de als monument beschermde tuin van het voormalig museum Smidt van Gelder een zeldzaam goed bewaard voorbeeld is van een ommuurde stadstuin in architectonische stijl met zuiders karakter die ontstaan is uit de Moderne Tuinkunst, de beweging in de Belgische tuinarchitectuur die beter gekend is onder de benaming *Le Nouveau Jardin Pittoresque*. Het rechthoekig grondplan met verschillende niveaus en de keermuren in rechthoekig gekapte Belgische *grès* met verschillende hoogte, bepalen de architectonische stijl. De ligging in de volle zon, de waterbekkens met hun fonteintjes en de bijna uitsluitend wintergroene planten met hun sterke, zoete geur onderstrepen het zuiders karakter van de tuin. Ten slotte herbergt de tuin zeer zeldzame planten waarvan een Belgische kampioen. De waardestelling van de planten is opgenomen in bijlage 9.

Tuinen werden in de periode 1940 aangelegd voor de ontvangst van gasten en het geven van feesten. Ook de tuin van het museum Smidt van Gelder dient in deze tijdsgeschiedenis te worden bekeken. Kenmerkend is ook de promenade door de tuin : geen rondgang omdat de fysionomie van het perceel en de asymmetrische achtergevel van het voormalig museumgebouw dat niet toelaten, maar een breed wandelpad in de middagzon tot achterin de tuin. Niet enkel het concept van de tuin is belangrijk. Omwille van hun ouderdom hebben sommige planten een hoge dendrochronologische waarde.

De tuin en zijn tuilmuren vormen een harmonieus geheel. De vazen, beelden en zitbanken kunnen niet exact gedateerd worden maar maakten ongetwijfeld deel uit van de museale buitencollectie van ridder Smidt van Gelder. Vermoedelijk zijn ze er geplaatst bij de aanleg van de tuin. Mogelijk werden enkele vazen gerecupereerd uit de romantische tuin van de familie Thijs. Alle objecten integreren in de tuinaanleg en worden als waardevol beschouwd.

5. Onderbouwde VISIE op het TOEKOMSTIG BEHEER

5.1 Hoofddoelstelling

De hoofddoelstelling is het herstel van de erfgoedwaarden van het beschermde gebouw en zijn tuin. Dit houdt onder meer in:

- restauratie van bewaarde erfgoedelementen (zie Hst 3)
- het behoud van de historische beeldwaarde
- het herstellen van de oorspronkelijke grandeur en uitstraling
- behoud van de ruimtelijke indeling van het pand
- herstel en opfrissing van de interieuraankleding
- onderschrijven van de genomen beheersopties bij de tuinrestauratie 1992-1998

Het belangrijkste uitgangspunt bij het beheer van het pand is het behoud van de **historische beeldwaarde**. De impact van de beheersmaatregelen op de historische beeldwaarde zal steeds geëvalueerd worden en dient tot een minimum herleid te worden. Vroegere maatregelen die als storend ervaren worden, dienen ongedaan gemaakt te worden. Op deze wijze worden de oorspronkelijke **grandeur en uitstraling** van het pand en de tuin hersteld.

Wat betreft het exterieur zijn slechts geringe aanpassingen nodig. De gevels worden behouden in hun huidige toestand. Enkel het recente en het ontbrekende schrijnwerk in de achtergevel wordt vervangen door nieuw schrijnwerk naar oorspronkelijk model. Aangezien het verhogen van het gebruikscomfort eveneens belangrijk is, wordt er voor het nieuwe schrijnwerk gekozen voor elementen met moderne sluitingen en isolerende beglazing. Er wordt onderzocht of in het bestaande schrijnwerk beter isolerend glas geplaatst kan worden. De messing voorzetrampen aan de voorzijde worden behouden.

Om de beeldwaarde van de achtergevel te versterken en om de ruimtebeleving van het overdekte terras te herstellen zal de verdwenen markies boven de dubbele trap geëvoceerd worden. De vormgeving, helling en structurele opvatting van de oorspronkelijke markies worden hierbij behouden. Op deze wijze wordt ook de overgang van binnen naar buiten verzacht.

De opvatting inzake de **ruimtelijke indeling** van het pand, namelijk een reeks kleinere ruimtes geschikt rond een grote centrale hal, wordt behouden. Door het ontbreken van deuren wordt de ruimtebeleving momenteel verstoord. Ook in functie van het polyvalent gebruik van het gebouw en de ruimtes wordt het reconstrueren van de deuren bekeken. Bij de functionele invulling van het gebouw wordt rekening gehouden met de historische intactheid van de ruimtes. Ruimtes die historisch minder waardevol zijn, worden aangewend voor het inbrengen van ondersteunende functies en circulatie.

De **interieuraankleding** dient opgefrist en hersteld te worden. De inrichting van het pand als museum heeft een grote impact gehad op de aankleding van het interieur. Toch leeft in het gebouw nog steeds de herinnering aan de bankierswoning van de familie Thijs met zijn rijk aangeklede ontvangstruimtes. De behouden elementen uit deze periode overheersen op de latere ingrepen i.f.v. de museale inrichting van het gebouw. Deze museale ingrepen zijn ten gevolge van latere aanpassings- en ontmantelingswerken en door het ontbreken van de museale collectie, moeilijk herkenbaar. Om de uitstraling en de beeldwaarde van de ruimtes te herstellen, dienen een aantal interieurelementen gereconstrueerd te worden. Hierbij wordt getracht de harmonieuze en rijke uitstraling van de ruimtes te herstellen. Er zal ruimte per ruimte geëvalueerd worden of er wordt gekozen voor een hedendaags en integrerend herstel of voor reconstructie van bepaalde interieurelementen uit de periode Thijs.

Ook de **tuin** is uitstekend geschikt voor de ontvangst van mensen. Door de relatie tussen de tuin en het gebouw te herstellen, komt men ook tegemoet aan de grote nood aan open en groene ruimte in de stad.

Voor het beheer van de tuin worden de opties die bij de restauratie in 1992-1998 werden genomen, onderschreven. Deze restauratie is gebaseerd op de studie van het oorspronkelijke ontwerp van Wachtelaer. De pergola's die in 1992 werden toegevoegd, worden behouden. Tuinmuren, verhardingen en decoratieve elementen worden hersteld. Fontein en worden opnieuw in werking gesteld.

De architectonische stijkenmerken van de tuin, de zuiderse karaktertrekken, de evenwichtige en proportionale spreiding over de tuin van de planten, het specifiek kleurenpalet en de relatief geringe afmetingen van de

bladeren en de kleine bloemen van de winterharde planten en de zwoele zoete geur die zij verspreiden, moeten in de toekomst bewaard en versterkt worden. Daartoe moeten eerst en vooral de storende planten weggenomen worden.² Daarna moet de plantencollectie aangevuld worden met correcte plantensoorten en -cultivars om een evenwichtige en proportionele spreiding te bekomen. Proportionele spreiding betekent het spaarzamer aanplanten van sterk in het oog springende planten als de Japanse of Beale's mahonie en het wat frequenter aanplanten van meer neutrale planten als de zuilvormige venijnboom (*Taxus baccata* 'Fastigiata') of de bol gesnoeide fertiele vorm van gewone klimop (*Hedera helix* 'Arborea').

De storende planten kunnen desgevallend vervangen worden door plantensoorten en -cultivars uit de periode van de aanleg, met dezelfde kenmerken als hun soortgenoten in de tuin en die uit hun aanwezigheid in dergelijke tuinen nog een reden van bestaan putten : bijvoorbeeld de vleesbes (*Sarcococca hookeriana*) of de venijnboom (*Taxus baccata* 'Adpressa').

Uit de analyse van de oude planten in de tuin blijkt dat er met de plantenkenmerken moet rekening gehouden worden om juiste plantenkeuzes te maken. Camellia's bijvoorbeeld met hun grote, niet geurende bloemen of rozen met hun dikwijls overdadige bloei passen bijvoorbeeld niet in het verhaal van deze tuin.

5.2 Nevendoelstellingen

Het gebouw staat sedert 2001 leeg. Voor het behoud van het gebouw is het echter uiterst belangrijk dat het pand terug een **kwalitatieve invulling** krijgt. AG VESPA wenst het gebouw zo polyvalent en flexibel mogelijk te benaderen en de opties voor herbestemming van het gebouw zo ruim mogelijk te bekijken, en zich niet toe te spitsen op één specifieke bestemming. De grote vloeroppervlaktes, en bijgevolg de hoge kostprijs voor onderhoud en exploitatie van het gebouw, zijn een bijkomend knelpunt inzake herbestemming. Een opdeling van het gebouw in verschillende entiteiten, met meerdere huurders/gebruikers dient mogelijk te zijn.

Men wil (een deel van) het gebouw opnieuw **toegankelijk maken voor publiek** (eventueel mits economische besteding). Het ontvangen van het publiek is onlosmakelijk verbonden met de historiek van het gebouw, namelijk eerst als prestigieuze stadswoning van de bankiersfamilie Thijs en later als museum Smidt van Gelder en als ontvangstruimte van de stad Antwerpen.

Men wil eveneens de **toegankelijkheid** van het gebouw en de tuin voor mindervaliden verbeteren. Omwille van de vele niveauverschillen is de inbreng van een lift met halte op alle verdiepingen, een noodzaak. Om het gebruik van het gebouw te optimaliseren, wordt bijkomend ook een goederenlift voorzien.

Het is duidelijk dat indien men het gebouw een nieuwe bestemming wil geven, de nodige aanpassingen inzake **stabiliteit, brandveiligheid en gebruikscomfort (akoestiek en binnenklimaat)** noodzakelijk zijn. De houten draagstructuren voldoen momenteel niet aan de eisen inzake draagkracht. Ze dienen aangepast te worden aan de huidige stabiliteitsnormen. De houten draagvloeren dienen versterkt of vernieuwd te worden. Ten gevolge van de vele ondoordachte ingrepen in het verleden, is ook een drastische sanering of het vernieuwen van de dakstructuur noodzakelijk. Bij de afweging versterken versus vernieuwen van de draagvloeren en de dakstructuur dienen ook de eisen inzake akoestiek, isolatie, brandveiligheid en gebruikscomfort (grotere doorbuigingen en trillingen) in overweging genomen te worden. Aan deze eisen kan bij het versterken van de bestaande structuren moeilijk voldaan worden. Het resultaat van de versterking blijft minderwaardig t.o.v. nieuwe structuren en is een verderzetting van de onvakkundige herstellingen die in het verleden werden uitgevoerd. De eisen inzake brandveiligheid werden doorgesproken met de brandweer: realiseren van brandcompartimentering, plaatsen van rookdetectie en van een blusinstallatie in potentiële keukens, zijn de belangrijkste maatregelen. Ook de technische uitrustingen worden gemoderniseerd en afgestemd op een ruime waaier aan mogelijke herbestemmingen, waarbij ook rekening gehouden wordt met de museale normen (bv. mogelijkheid tot uitbreiding met klimaatregeling). De energieprestatie-eisen worden met respect voor de historische en waardevolle context geïmplementeerd: isoleren van dak en keldervloeren, realiseren van warmteterugwinning, het gebouw zo goed mogelijk luchtdicht maken en plaatsen van energiezuinige verlichting.

Alle voorgaande aanpassingen dienen te voldoen aan de vooropgestelde eisen inzake beeldwaarde, zowel voor het interieur als het exterieur.

² zie bijlage 10

Bepaalde potentiële bestemmingen hebben nood aan parkeergelegenheid op wandelafstand van het gebouw. In de omgeving is de parkeerdruk echter hoog, zodat parkeren op het openbaar domein niet voor de hand ligt, en er zijn geen publieke parkeergarages in de nabije omgeving. In functie van de herbestemming wenst men te onderzoeken of er **parkeergelegenheid** voorzien kan worden. AG VESPA wenst een alternatief scenario te onderzoeken, waarbij onder de tuin een parkeergarage gebouwd wordt, die toegankelijk is vanuit de achterliggende Nerviërsstraat. De hoofddoelstelling met betrekking tot het behoud van de erfgoed- en beeldwaarde van de tuin blijft in dit scenario uiteraard behouden. Bij het ontwerp van de parking zal er rekening gehouden worden met de waardebepaling van de beplanting : ofwel wordt er voldoende afstand gehouden tot de planten ofwel zullen deze mits de nodige gespecialiseerde voorbereiding uitgenomen worden en na realisatie van de parking herplant.

De collectie van Smidt van Gelder werd niet beschermd samen met het gebouw. AG VESPA wenst de **collectie** niet in museale context in het gebouw tentoon te stellen. In overleg met de exploitant kunnen er eventueel wel een beperkt aantal collectiestukken in het gebouw getoond worden

De beelden en vazen opgesteld in de tuin behoren tot het onroerend erfgoed. Ze worden geconserveerd en indien nodig gerestaureerd.

Bij het gebruik van het hoger gelegen dakterras is het **zicht** op en inkijk van de buurgebouwen storend. Deze gebouwen werden in de jaren '30-'40 hoger opgetrokken. Om de privacy op de terrassen te waarborgen en het zicht op de aanpalende gebouwen te breken, zullen er plantenbakken met hoge beplanting geplaatst worden.

Voor aanvang van de werken is het belangrijk in te zetten op **verder onderzoek en documentering** van de interieurafwerking. Hierbij wordt gedacht aan een intensief kleuronderzoek van zowel de oorspronkelijke aankleding van de ruimtes als de later toegepaste kleuren en materialen bij de inrichting als privé museum. Van de nog oorspronkelijke plafonds, die verwijderd worden in functie van de stabiliteitswerken, zullen mallen gemaakt worden zodat eventuele reconstructie op een later tijdstip mogelijk blijft.

6. OPSOMMING van de RICHTLIJNEN, EENMALIGE EN TERUGKERENDE MAATREGELEN

6.1 Instandhoudingswerken

In afwachting van de goedkeuring van het restauratiedossier worden de nodige instandhoudingswerken uitgevoerd, omwille van veiligheid en om verdere gevolgschade aan het gebouw, de tuin en de erfgoedwaarden te beperken.

Het gebouw wordt minimaal op maandelijkse basis gecontroleerd. Volgende instandhoudingswerken worden voorzien:

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekend
Algemene controle van het gebouw en de tuin		maandelijks			
Controle en eventueel herstel van lekkages aan daken en regenafvoeren		maandelijks	x		
Het waterdicht maken van de raam- en deuropeningen		x	x		
Veilige toegang tot het gebouw verzekeren (wegname losse stukken glas, metselwerk, natuursteen, plaatsen valbeveiliging)		x	x		
Stabiliteit van het gebouw waarborgen (stutten en schoren plaatsen waar dit nodig is)		x	x		
Controle op zwam- en insectenaantasting en desgevallend bestrijding door een gespecialiseerde firma		x		x	
Vakkundig stockeren van de interieurelementen die werden gedemonteerd naar aanleiding van instandhoudingswerken (deuren, lambriseringen,...)		x			
Afschermen van vazen en beelden in de tuin		x			
Onderhoud van de tuin op regelmatige basis (scheren beplanting, verwijderen onkruid, maaien gazon)		x			

6.2 Restauratiewerken van het gebouw en de tuin: eenmalige maatregelen

Om het herstel van de erfgoedwaarden voor het gebouw en zijn tuin te realiseren zal een restauratiedossier worden opgesteld. In dit restauratiedossier worden de concrete verwezenlijking van de nevensdoelstellingen mee opgenomen.

De hieronder omschreven beheersmaatregelen zijn dan ook eenmalig. Voor de restauratieve ingrepen kan de eigenaar een aanvraag indienen voor een erfgoedpremie.

In functie van het al dan niet aanbrengen van een ondergrondse parkeergarage kan de exacte inhoud van het dossier variëren. Voor de realisatie van een parking, dient de tuin gedeeltelijk ontmanteld te worden : bouwkundige elementen, maar ook waardevolle beplanting dienen uitgenomen te worden en nadien herplaatst. Dit vraagt een grondige en langdurige voorbereiding van de planten (anderhalfjaar). Het al dan niet realiseren van de ondergrondse parkeergarage, zal echter geen impact hebben op de beeldkwaliteit van de tuin.

6.2.1 Extérieur en stabilité

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekend
Aanpassen/versterken van de fundering	x			x	
Verbeteren van de stabiliteit van de vloeren	x			x	
In orde stellen van de stabiliteit van de dakstructuur	x			x	
Realiseren van een waterdichte keldervloer	x				
Aanbrengen van thermische isolatie in daken en keldervloer	x				
Akoestisch isoleren van draagvloeren	x				
Nazicht en herstel van de verankering van witte natuursteen van balustrades	x			x	
Herstel van witte natuursteen	x			x	
Herstel van voegwerk	x			x	
Herstel van scheurvorming in balkon				x	
Vernieuwen van koperen dakbedekking	x			x	
Vernieuwen van leien, incl. loden aansluitingen en afwerkingen	x			x	6.4
Vernieuwen van de koperbekleding van de goten	x			x	
Supprimeren van overbodige dakluiken en -ramen	x			x	
Vernieuwen van de luiken. De duimen waaraan de luiken ophangen, ontroesten, schilderen en inbedden in lood.	x			x	
Herstellen van rolluiken	x			x	
Herstellen van regenwaterafvoeren	x			x	7.1.4
De balustrades ontroesten, schilderen en de verankeringspunten inbedden in lood. De kappen rond de verankeringspunten herstellen.	x			x	
Behandelen van alle houten draagstructuren tegen zwam en insecten	x			x	
Plaatsen van ladder- en klimhaken of verankeringspunten, plaatsen van vaste ladder	x			x	
Nazicht en herstel van houten schrijnwerk, herschilderen	x			x	
Vernieuwen van de terrasafwerking, passend in het historisch kader	x			x	
Herstellen van keldergatomlijstingen in blauwe hardsteen	x			x	
Reconstructie van de glazen overkapping aan de achtergevel (indien voldoende gegevens beschikbaar)	x			x	
Herstellen van scheurvorming in wanden	x			x	
Aanbrengen van rookluiken boven de traphallen en liften	x				
Vervangen van storend en ontbrekend schrijnwerk in de achtergevel door ramen naar nog goed te keuren model	x			x	
Gevelreiniging, methode nog voor te leggen	x			x	
Plaatsen van duivenwering	x			x	6.1

6.2.2 Interieur

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekend
Nazicht en herstel van de houten diensttrap	x			x	
Opmaak asbestinventaris	x				
Verwijderen van asbest	x				
Aanpassen van historische deuren i.f.v. brandcompartimentering, waar het erfgoedgebonden is	x			x	
Vernieuwen van de technische installaties	x				
Vernieuwen van de riolering (gescheiden stelsel)	x				
Vernieuwen van de personenlift, aanbrengen van een goederenlift	x				
Herstel van lambriserings, vernieuwen van bespanningen	x			x	
Herstel/vernieuwen van parketvloeren	x			x	
Herstel van marmeren vloeren en trappen	x			x	
Herstel van pleisterwerk van wanden en plafonds	x			x	
Herschilderen interieur (restauratie-technisch)	x			x	
Aanbrengen van nieuwe verlichting passend in het historisch interieur	x				
Nazicht en herstel van binnenschrijnwerk (incl. beglazing en hang- en sluitwerk)	x			x	
Herplaatsen van binnendeuren	x			x	
Herstellen en herschilderen/hervergulden trapleuningen binnentrappen	x			x	
Inrichten nieuwe sanitaire ruimtes	x				

6.2.3 Tuinmuren en tuinaanleg

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekend
Vernieuwen/herstellen van de bepleistering van de tuinmuren	x			x	5.1.3
Herstellen/vernieuwen van plinten in blauwe hardsteen, herstel van voegwerk	x			x	
Herstel van voegwerk van natuursteen (tuinmuren, vazen, dekstenen)	x			x	5.1.2
Betonherstellingen	x			x	
Herstel van cementering	x			x	
Terug in werking stellen van de fontein : herstel van elektrische voedingen en waterleidingen	x			x	
Aanbrengen van een nieuwe bekuiping in de fontein	x			x	
Herstel van omrandingen van fontein (voegwerk, stenen)	x			x	
Herstel van sokkel en spuwer in grote fontein (kikker)	x			x	
Herstellen van paden en trappen met flagstones, herstellen van voegwerk	x			x	
Vernieuwen van grintpaden	x			x	
Reinigen van natuursteen (pergola's, spuwer, vazen), methode nog voor te leggen	x			x	

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekenend
Herstel van keermuurtjes in breuksteen (metselwerk en voegwerk)	x			x	
Vernieuwen van het houtwerk van de pergola's	x			x	
Nazicht van de roestende verankering in vazen, indien nodig vervangen door ankers in rvs	x			x	
Herstel van natuursteen van vazen en sokkels	x			x	
Reinigen van gietijzeren banken en vaas (methode nog voor te leggen), roestwerend schilderen	x			x	
Herstel van beschadigde beelden (door conservator/retsauteur steen)	x			x	
Verwijderen van later toegevoegde planten (verkeerde plantkeuze) en vervangen door nieuwe planten passend in de architectonische tuin	x			x	
Herstellen van oorspronkelijke snoeivormen	x			x	

6.3 Onderhoud erfgoedwaarden: wederkerende maatregelen

Na de restauratie en aan de hand van het asbuiltdossier zal een onderhoudshandboek met concrete richtlijnen opgemaakt worden. Dit handboek is een leidraad voor de eigenaar en de huurder/exploitant om de gerestaureerde erfgoedwaarden goed te onderhouden zodat deze niet verloren gaan. Er zal duidelijk vermeld worden welke taken door de toekomstige huurder(s)/exploitant(en) en welke taken door de eigenaar (AG VESPA) worden uitgevoerd. Deze verplichtingen van de huurder/exploitant inzake onderhoud zullen ook contractueel vastgelegd worden in de overeenkomst met AG VESPA.

De onderhoudsstrategie zal inzetten op preventief en planmatig onderhoud, om het risico op schade te beperken

Volgende elementen, met betrekking op de erfgoedwaarden, worden opgenomen:

- periodiek onderhoud van de buitengevels en buitenschrijnwerk
- periodiek onderhoud van de daken en regenwaterafvoeren
- periodiek onderhoud van het interieur en interieurelementen
- periodiek onderhoud van de tuin
- richtlijnen voor het gebruik en inrichting van de tuin

Inzake de keuringen wordt verwezen naar de brochure '*Veiligheid en toegankelijkheid van zolders, kapruimtes, daken en goten*' van Monumentenwacht. Hierin is een overzicht opgenomen van de keuringen en wettelijke vereisten in en op gebouwen van belang bij inspecties door Monumentenwacht. Dit overzicht vermeldt de jaarlijkse controle van de brandblusmiddelen (ARAB/CODEX), de noodverlichting (ARAB/CODEX) en het inbraakalarmsysteem (Technische nota T015-2 van het BEC).

Na het plaatsen van nieuwe ladderhaken en ankerpunten, dienen ook deze periodiek gecontroleerd te worden (EN517-2006). Voor de ladderhaken is dit jaarlijks; voor de ankerpunten wordt de periodiciteit vastgelegd door de fabrikant.

Deze controles zijn steeds aan te vragen door de eigenaar van het gebouw.

Het nazicht en reinigen van de daken en goten dient minstens één maal per jaar uitgevoerd te worden. Om gevolgschade te vermijden dient alle schilderwerk van hout en metaal regelmatig hernomen te worden. Indicatief wordt een periode van 5 jaar vooropgesteld. Na vernieuwen van het schilderwerk zal, afhankelijk van het toegepaste verfsysteem, een definitieve periode opgenomen worden in het asbuiltdossier.

De behandeling van de houten structuren tegen insecten en zwam dient om de 20 jaar hernomen te worden.

Verder dient de toestand van de witte natuursteen jaarlijks gecontroleerd te worden. Op die wijze kan tijdig ingegrepen worden indien er zich nieuwe schade manifesteert.

Inzake het onderhoud van de tuin dient bij het scheren van de beplanting en het maaien van het gazon het snoeisel en grasmaaisel steeds afgevoerd te worden.

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekend
Keuring brandblusmiddelen (incl. automatische blusinstallaties)		1 maal/jaar			
Keuring en onderhoud van branddetectieinstallatie		1 maal/jaar			
Keuring van rookkoepels		1 maal/jaar			
Keuring noodverlichting		1 maal/jaar			
Keuring elektrische installatie_hoogspanning		1 maal/jaar			
Keuring elektrische installatie_laagspanning		Om de 5 jaar			
Keuring inbraakalarmsysteem		1 maal/jaar			
Keuring van de verwarmingsinstallatie		Om de 2 jaar			
Keuring van de luchtgroepen		1 maal/jaar (aangewezen)			
Reinigen van de luchtgroep		Om de 2 jaar			
Overige onderhoud ventilatiesysteem : nazicht servomotoren, vervangen filters, antivries, ...		1 maal/jaar			
Keuring van sprinklerinstallatie (indien aanwezig in parking)		2 maal/jaar			
Onderhoud van sprinklerinstallatie (indien aanwezig in parking)		1 maal/jaar			
Keuring liften		2 maal/jaar			
Onderhoud liften		1 maal/jaar			
Nazicht van daken en goten, indien nodig herstel		1 maal/jaar		x	6.4
Reinigen van goten		1 maal/jaar			
Nazicht en reinigen van dakramen		1 maal/jaar			
Controle van ladderhaken		1 maal/jaar			
Controle van ankerpunten		Te bepalen door fabrikant			
Reinigen van buitenschrijnwerk (incl. beglazing) en raamdorpsels		i.f.v. vervuiling			
Herschijden historisch buitenschrijnwerk (in de oorspronkelijke kleur)		Om de 5 jaar		x	8.1.1/8.1.2/ 8.1.3/8.1.5
Nazicht en herstel van historisch buitenschrijnwerk : vrij maken van condenswaterafvoeren, nakijken van de werking van hang- en sluitwerk, nakijken van kitvoegen		1 maal/jaar		x	
Herschijden historisch ijzerwerk		Om de 5 jaar		x	
Controleren van de witte natuursteen op losse stukken		1 maal/jaar			
Onderhoud van de riolering : doorspoelen van buizen, reinigen van filters en putten		1 maal/jaar			
Reinigen van rookkanalen		1 maal/jaar			
Dampkappen : reinigen kanalen en extractiegroep, vervangen van filters		1 maal/jaar			
Vernieuwen van de boenwas van parketvloeren en houten trappen		1 à 2 maal/jaar			
Nazicht en herstel van historisch binnenschrijnwerk : nakijken van de werking van hang- en sluitwerk		1 maal/jaar		x	
Onderhoud van brandwerend schrijnwerk : (zie TV 226)		1 maal/jaar			
Herschijden historisch binnenschrijnwerk		i.f.v. slijtage		x	
Reinigen van binnenbeglazing		i.f.v. vervuiling			

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar	Forfaitair verrekend
Reinigen van terrassen, verhardingen en fonteinen		1 maal/jaar			
Afdekken van tuinbeelden en -vazen in de winterperiode		1 maal/jaar (voor vorstseizoen)			
Scheren/snoeien van beplanting		Zie bijlage 10			
Gazononderhoud		Zie bijlage 10			
Wieden van onkruid		4 wied-beurten, gespreid volgens noodzaak over de periode van midden maart tot eind september			
Bemesten		Zie bijlage 10			
Onderhoud kiezelpaden		2 maal/jaar			
Leegmaken en reinigen van fonteinen		1 maal/jaar (voor vorstseizoen)			

7. Manier en tijdstip van OPVOLGING

7.1 Tijdelijke instandhoudingswerken

De (bouw)fysische) toestand en van het gebouw en de tuin wordt maandelijks gecontroleerd. Indien nodig worden instandhoudingswerken uitgevoerd, om verdere schade aan de erfgoedwaarden tegen te gaan. Dit wordt uitgevoerd tot de algemene restauratie (zie punt 7.2) start.

Deze werken worden jaarlijks gerapporteerd aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

7.2 Restauratiewerken van het gebouw en de tuin: eenmalige maatregelen

Na de goedkeuring van het beheersplan wordt het restauratiedossier, waarin de eenmalige werken zijn opgenomen, voor het gebouw en de tuin opgemaakt en ingediend. Voor deze werken wordt een erfgoedpremie aangevraagd. Na de goedkeuring van de erfgoedpremie worden de werken aanbesteed en uitgevoerd, waarschijnlijk in de loop van 2018-2020.

De richtlijnen van het agentschap Onroerend Erfgoed worden verwerkt in het restauratiedossier. Tijdens de werken wordt de erfgoedconsulent op de hoogte gehouden van het verloop van de werken a.d.h.v. het werfverslag.

Na het beëindigen van de werken, tijdens de voorlopige oplevering, wordt het as-built dossier en het onderhoudshandboek (zie punt 6.3) overhandigd aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

In het as-built dossier zijn volgende elementen opgenomen:

- Fotoreportage (voor, tijdens en na de werken)
- Werfverslagen, pv van oplevering en nota over verloop van de werken
- Coördinaten van de uitvoerders en ontwerpers
- Verslagen met de resultaten van de (voor)onderzoeken
- Technische fiches van de gebruikte materialen
- Onderhoudsrichtlijnen m.b.t. de gebruikte materialen
- As-built plannen en attesten

In het onderhoudshandboek (zie punt 7.3) wordt dieper ingegaan op de richtlijnen voor het verder beheer en onderhoud.

7.3 Onderhoud erfgoedwaarden: wederkerende maatregelen

De verdere evaluatie van het onderhoud van het gebouw en de tuin zal op 5 jaarlijkse basis gebeuren. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt per schrijven voor deze evaluatie uitgenodigd. Ter voorbereiding van deze evaluatie zal AG VESPA aan Monumentenwacht vragen een inspectierapport op te stellen.

AG VESPA maakt het verslag van het plaatsbezoek op. Dit verslag wordt aangevuld met een fotoreportage, en omvat de evaluatie van de beheersdoelstellingen.

Volgende evaluatiemomenten worden voorzien:

- Evaluatie na restauratiewerkzaamheden (begin 2020)
- Eerste evaluatie beheer (begin 2025)
- Tweede evaluatie beheer (begin 2030)
- Derde evaluatie beheer (begin 2034)
- Vierde evaluatie beheer (begin 2037)
- Vijfde evaluatie beheer (begin 2040)

8. BIJLAGEN

Zie afzonderlijke bundels

Bijlagen	Niet van toepassing (en dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)		Bijlage 1
Beschermingsbesluit		Bijlage 2
Lijst van premiegerechtigde werken		Bijlage 3
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating		Bijlage 4
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	X	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is		Bijlage 5
Lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor een premie		Bijlage 6
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	X	
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	X	
Plannen bestaande toestand		Bijlage 7
Inventarisatie per ruimte met foto's		Bijlage 8
Inventarisatie tuin, plan en foto's		Bijlage 9
Richtlijnen inzake onderhoud van de tuin		Bijlage 10
Bronnen historische nota		Bijlage 11